№184 (1997)
Пятніца, 1 кастрычніка 2004 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г. на беларускай і рускай мовах
Перыядычнасць — 5 разоў у тыдзень
Выдавец: УП «Народная воля»
Кошт свабодны.

На прастор, на шырокі разлог
Выхадзі, мой народ, грамадою...
Якуб КОЛАС

Народная Воля

E-mail: nv@promedia.by
http://nv.promedia.by

Надвор'е

У Мінску сёння ўдзень чакаецца — +10...+12, уначы — +7...+9, на працягу сутак — дождж; у Брэсце ўдзень — +14...+16, уначы — +8...+10, на працягу сутак — без ападкаў; у Гродне ўдзень — +12...+14, дождж, уначы — +8...+10, без ападкаў; у Віцебску ўдзень — +8...+10, дождж, уначы — +7...+8, без ападкаў; у Гомелі ўдзень — +12...+14, без ападкаў, уначы — +9...+11, дождж; у Магілёве ўдзень — +11...+13, уначы — +8...+10, на працягу сутак — дождж.

www.meteo.by

ПУЛЬС

Яны ўсё яшчэ спадзяюцца

Як расказаў БелаПАН старшыня Аб'яднанай грамадзянскай партыі (АГП) Анатоль Лябедзька, тэма ўзаемадзеяння Мінюста з палітычнымі партыямі абмяркоўвалася 29 верасня на сустрэчы лідэраў АГП, Партыі камуністаў Беларускай, Партыі БНФ і Беларускай сацыял-дэмакратычнай Грамады з міністрам юстыцыі Віктарам Галаванавым.

Сустрэча адбылася па ініцыятыве лідэраў партый. Падставай для яе стала масавае зняцце абласнымі ўпраўленнямі юстыцыі з уліку аргструктур партый. Прычым, паводле слоў А.Лябедзькі, гэта часта адбывалася па ініцыятыве акруговых камісій без правядзення адпаведнай праверкі абласнымі ўпраўленнямі юстыцыі. Міністр, паведаміў А.Лябедзька, паабяцаў у найбліжэйшы час праверыць гэтыя факты.

Апрача таго, палітыкі звярнуліся да В.Галаванава з просьбай дапамагчы вырашыць праблему з рэгістрацыяй партструктур. Згодна з Жыллёвым кодэксам, яны не могуць размяшчацца ў жылых памяшканнях, аднак на практыцы знайсці для размяшчэння аргструктур іншае памяшканне вельмі цяжка. В.Галаванаў паабяцаў звярнуцца з гэтым пытаннем за растлумачэннем у Савет міністраў.

Юрый ПАЦЁМКІН.

Ракеты з ядзернымі зарадамі? Няма праблем!

На Абуз-Лясноўскім палігоне ўпершыню праходзяць тактычныя вучэнні з адмабілізаваннем ваеннаслужачых запасу дзвюх ракетных брыгад Узброеных сіл Беларусі, якія маюць на ўзбраенні пускавыя ўстаноўкі тактычных ракет (ТР) "Кропка-У", здольныя несці ядзерныя зарады.

Комплексы прызначаны для знішчэння найбольш важных аб'ектаў — вузлоў сувязі, камандных пунктаў, верталётных пляцовак і г.д. Адлегласць стральбы — 70—110 кіламетраў. У выніку падрыву ракеты на вышыні 50—100 метраў паражаецца ўчастак памерам 400 на 400 метраў. За савецкім часам комплексы "Кропка-У" аснашчаліся ядзернымі зарадамі магутнасцю 5, 10 або 60 кілатон. У прыватных размовах беларускія ваенныя гавораць, што аснасціць комплекс ядзернымі зарадамі тэхнічна не праблема. Час устаноўкі — каля 20 хвілін. Ва Узброеных сілах Беларусі тактычных ядзерных ракет няма. Можа, і добра, што няма...

Вячаслаў БУДКЕВІЧ.

Рэпертуар для плошчы Бангалор: мітынг і канцэрт

Група грамадзян падала ў Мінгарвыканкам заяўку на правядзенне 10 кастрычніка а 15-й гадзіне на плошчы Бангалор мітынгу і канцэрта.

Як паведаміў БелаПАН адзін з заяўнікаў, актывіст Аб'яднанай грамадзянскай партыі (АГП) Уладзімір Раманоўскі, на мітынгу будуць абмяркоўвацца "палітычная і сацыяльна-эканамічная сітуацыя ў краіне" напярэдадні правядзення канстытуцыйнага рэферэндуму і выбараў дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў. Ад больш падрабязнай інфармацыі наконт акцыі У.Раманоўскі ўстрымаўся.

Старшыня АГП Анатоль Лябедзька паведаміў БелаПАН, што партыя не прымала спецыяльнага рашэння наконт правядзення гэтай акцыі. "Але мы добра разумеем, што членаў Аб'яднанай грамадзянскай партыі хвалюе сітуацыя, што склалася ў краіне ў кантэксце выбарчай кампаніі. І я думаю, што многія з нас падтрымаюць гэтую акцыю", — сказаў палітык.

Прадугледжваецца, што акцыю падтрымаюць зарэгістраваныя кандыдаты ў дэпутаты ад дэмакратычнай апазіцыі, а таксама іншыя актывісты палітычных партый.

Юрый ПАЦЁМКІН.

ДОСЛОВНО

Александр ЛУКАШЕНКО:

«У них (судя по всему, имеются в виду Запад и США. — Ред.) сегодня масса заготовлено мероприятий против руководства нашей страны. Недавно я получил дополнительную информацию о том, что они планируют вплоть до силового уничтожения президента. Вы им передайте: пусть к этому пункту переходят сразу. Потому что сломить меня у них не получится, чтобы они ни делали...»

(Цитата из выступления А.Лукашенко на заседании Совета безопасности, которое состоялось 28 сентября 2004 года.)

Под прицелом?

Около месяца назад на сайте ***www.batke.net*** появилась информация о якобы готовящемся покушении на Александра Лукашенко.

"Нам стало известно, что в ближайшем окружении президента Лукашенко приступили к разработке плана по организации "покушения" на любимого народного президента, — написали неизвестные. — *Разработчики и заказчики считают, что это добавит любви и нежности, а заодно резко поднимет имидж и рейтинг отца белорусского народа. Однако главный упор делается на разборки после "покушения". Будут объявлены люди, якобы причастные к данному покушению и к ним будут приняты соответствующие меры. В том числе и такие, как превентивный арест, снятие с регистрации, громкий процесс с прошением прощения и другие. На фоне замечательной победы над урожаем угроза жизни Лукашенко будет смотреться как подлинные действия отморозков, готовящих в тихой Беларуси переворот..."*.

Ознакомившись с этой информацией, "Народная воля", естественно, сразу обратилась за комментарием в Службу безопасности президента.

"Откуда у Вас эта информация появилась, пускай тот ее и комментирует, потому что у нас такой информации нет", — посмеиваясь, ответил оперативный дежурный в Службе безопасности, представившийся Александром. Этим странным комментарием пришлось ограничиться, поскольку дежурный категорически отказался соединять журналиста с сотрудником спецподразделения по работе с прессой, которое существует в Службе безопасности президента.

В печать материал о подготовке якобы покушения на А.Лукашенко не пошел: в редакции решили, что если к подобной информации столь безразлично относятся в самой Службе безопасности, почему мы должны заострять на этом внимание? Появится информационный повод — сообщим.

После эмоциональной речи Александра Григорьевича на заседании Совбеза "Народная воля" снова обратилась в Службу безопасности президента. На сей раз за официальной статистикой попыток покушения на "всенародноизбранного". Оперативный дежурный, внимательно выслушав и записав контактные телефоны, пообещал: *"Вам перезвонят..."*

Ждала сутки. Никто так и не перезвонил. Вышло почти как у Пушкина в "Пиковой даме": уж полночь близится, а Германа все нет...

Получается, правы были те, кто написал письмо на сайт ***www.batke.net***?.. Крики о покушениях — просто миф, провокация. Так считает и известный журналист **Александр Федута** (в прошлом — начальник управления информации Администрации президента).

"Как известно, тех, кто покушался на Лукашенко в 1994 году под Лиозно, до сих пор не нашли, — говорит Александр Иосифович. — *С тех пор белорусского президента предупреждали о покушениях одни "знающие" люди: Тулеев, Илюхин и другие. И все это заканчивалось ничем. У меня вообще такое ощущение, что рядом с Александром Григорьевичем сидит какая-то гадалка, которая пророчит, в какой день будет совершено покушение. А если покушения не происходит, то какой-нибудь очередной полковник получает генеральские погоны по принципу: ничего не произошло, потому что мы хорошо сработали. Почему наш глава государства такой доверчивый? Об этом лучше спросить у него самого. В конце концов, когда на Путина покушения организовываются, находят хоть машины какие-то со взрывчаткой. А у нас даже провокацию толком организовать не могут..."*

Европейский Союз также считает безосновательными слова Лукашенко о том, что на него со стороны Запада якобы готовится покушение. Об этом в интервью Радио Свобода заявил автор известного доклада о пропавших, специальный докладчик ПАСЕ по юридическим вопросам и правам человека **Христос Пургуридес.**

"Запад не ведет себя так, как режим в Беларуси, — сказал он. — *Запад не задумывает ни убийств, ни исчезновений. Мы имеем только один способ лишить кого-нибудь власти — через демократический процесс"*.

"Смешным" назвала заявление Лукашенко и пресс-секретарь верховного представителя Евросоюза по внешней политике и безопасности Хавьера Соланы.

Хроника «покушений»

Выстрел под Лиозно

О первом "покушении" на кандидата в президенты Республики Беларусь Александра Лукашенко стало известно в 1994 году.

17 мая 1994 года прокуратурой Витебской области было возбуждено уголовное дело в связи с заявлением члена группы поддержки кандидата в президенты Беларуси **Ивана Титенкова**.

В своем заявлении Титенков сообщил, что 16 июня 1994 года примерно в 23 часа 10 минут на 24-м километре автодороги Витебск—Лиозно, на границе Витебского и Лиозненского районов, в автомашину "Мерседес", в которой ехали он, кандидат в президенты Беларуси **Александр Лукашенко** и депутат **Виктор Шейман**, были произведены два выстрела из обогнавшего их неустановленного автомобиля. Одной пулей была повреждена левая задняя дверь автомобиля.

По указанию прокуратуры дело сразу же было принято к производству следственным отделом КГБ Беларуси.

Известно, что по данному делу было допрошено свыше 40 свидетелей. Один из руководителей МВД Беларуси официально заявил, что *"покушение было сымитировано"*. Подобное заявление сделала десять лет назад и пресс-служба КГБ. Однако в 1998 году в российской газете "Завтра" почему-то появилась информация о том, что дело пока не закрыто...

Закрыто ли "лиозненское дело" сегодня? С этим вопросом "Народная воля" обратилась к пресс-секретарю прокуратуры Беларуси **Юрию Азаренку**.

"К сожалению, информации по данному вопросу предоставить не могу, — сказал Юрий Владимирович. — *Для компетентного ответа необходимо изучить все материалы этого дела в архиве"*.

Кстати, многие и сегодня настаивают на том, что данное покушение было инсценировано именно соратниками Лукашенко.

Добровольное признание смягчает наказание?

В 1996 году российский министр по делам СНГ **Аман Тулеев** в передаче по Белорусскому телевидению сообщил сразу о нескольких покушениях на Лукашенко. Одно из них якобы предполагалось осуществить во время поездки главы государства по стране. Один из депутатов тогдашнего Верховного Совета Беларуси потребовал предоставить ему оперативную информацию по этим фактам. А спикер Верховного Совета **Семен Шарецкий** обратился с письмом к **Борису Ельцину**, в котором заявил, что никаких покушений на жизнь Александра Лукашенко не было и быть не может. *"Сия сенсация явилась полным откровением для жителей Беларуси"*, — писал Шарецкий.

Правда, как сообщили некоторые российские издания, *"вскоре в разных городах Беларуси были арестованы три субъекта, признавшиеся в попытках устранения Лукашенко"*. Но при этом ни слова не сообщалось о том, кто эти люди и какое наказание понесли.

Киллер-самоучка

3 апреля 1998 года в конце рабочего дня у одного из подъездов рабочей резиденции Лукашенко был задержан уроженец Гомельской области **Григорий Бенчук,** 1938 года рождения, у которого было изъято самодельное взрывное устройство, состоящее из двух тротиловых шашек общим весом в 370 граммов, огнепроводного шнура длиной в 43 см и капсюля-детонатора КД-8С в стальной гильзе.

Некоторые средства массовой информации сообщили, что у Бенчука была неустойчивая психика.

Смеялся даже Ельцин...

В 1997 году в Вильнюсе перед началом конференции руководителей государств Центральной и Восточной Европы арестовали группу офицеров добровольной службы по охране края. Они якобы подозревались в подготовке покушения на Лукашенко.

Эту информацию в тот же день опровергли Борис Ельцин и российские журналисты.

Министр-убивец

В покушении на Лукашенко заподозрили и бывшего министра сельского хозяйства и продовольствия Беларуси **Василия Леонова**. Василий Севостьянович проходил подозреваемым по уголовному делу об убийстве председателя Комитета госконтроля Могилевской области, депутата Палаты представителей **Евгения Миколуцкого.** И, по одной из версий, главной мишенью киллеров был вовсе не Миколуцкий, а сам Лукашенко.

В своей книге "Работа над ошибками" Леонов вспомнил о "покушении" на Лукашенко.

"В изоляторе КГБ мой сосед по камере Носенко Сергей Александрович, бывший судья одного из районов Бобруйска, начал допытывать меня: "Почему ты не убил Лукашенко? Это ты виноват, что Лукашенко у нас президент! Ты должен был его убить! А ты его оставил в живых, так что поделом тебе! Его надо убить!". Я отвечаю, что не приспособлен к убийствам. Но Носенко упорно возвращается к этой теме и во второй, и в третий, и в четвертый раз..."

Позже это подозрение с Василия Севостьяновича было снято.

Помидор с оптическим прицелом

Пару лет назад Александр Григорьевич участвовал в забеге на лыжероллерах в спортивной эстафете на проспекте Франциска Скорины в центре Минска, устроенной в честь Дня независимости Беларуси. Неизвестный человек из толпы бросил в него помидор. Охранники Лукашенко расценили сей факт как покушение на его жизнь, однако "вождь" "помиловал" шалунишку...

Наезд на кортеж

Одним из последних "покушавшихся" на жизнь А.Лукашенко был водитель Белорусской военной прокуратуры, который на служебной "Волге" выскочил наперерез президентскому кортежу.

Как сообщила "Белорусская деловая газета", инцидент произошел на одном из перекрестков в центре Минска. Водитель вез в больницу человека, которому была необходима срочная медицинская помощь. Он не заметил, что выезд на перекресток закрыт сотрудниками ГАИ, которые встречали кортеж Лукашенко. Поскольку создание препятствия на пути следования президентского кортежа расценивается в Беларуси как попытка покушения на главу государства, то инцидентом занялся КГБ. Разбирательство длилось около двух недель. Солдат, говорят, отделался гауптвахтой. Еще одного "лиозненского дела" из банального происшествия не получилось...

Марина КОКТЫШ.
Фото photo.bymedia.net

ГЛАЗОМЕР

Капкан, или Фальсификация замедленного действия

Мы будем помнить Лукашенко долго. Он вписал свое имя в белорусскую историю еще при жизни. Другое дело, что учебники истории придется все-таки переписывать, слишком мало там сейчас правды и чересчур много мифов — про хрустальный сосуд, про спасение народа, про ожидавшуюся, но так и не объявленную войну, про заговор врагов и небывалый урожай. В учебники по социологии придется специально написать отдельные главы. Например, о референдуме 2004 года как о грубом примере манипулирования общественным мнением доверчивых белорусов.

Павел ШЕРЕМЕТ

Целый месяц российские социологи проводили социологические опросы практически во всех округах Беларуси. Лукашенко нигде не побеждает на референдуме. А когда людей спрашивали четко и ясно "Следует ли А.Г.Лукашенко выдвигаться на третий срок?", результаты для первого президента были еще печальнее. Например, только в Бресте 55% процентов опрошенных однозначно "ПРОТИВ" и всего 26% — "ЗА".

Но власти подготовили коварную ловушку для своих граждан. Смогут ли люди разглядеть ее?

Вспомним вопрос, который Лукашенко озвучил дрожащим от волнения голосом в специальном обращении к народу в сентябре 2004 года. Внимательно его изучим и запомним!

"Разрешаете ли вы первому президенту Республики Беларусь А.Г.Лукашенко участвовать в качестве кандидата в президенты Республики Беларусь и принимаете ли часть первую статьи Конституции РБ в следующей редакции: "Президент избирается на пять лет непосредственно народом Республики Беларусь на основе всеобщего, свободного, равного и прямого избирательного права при тайном голосовании". На первый взгляд, ничего крамольного ни в самой формулировке вопроса, ни в желании гражданина Лукашенко нет. Но только на первый взгляд. Это не вопрос, это капкан для белорусских граждан.

На поверхности лежит грубая "ошибка" — совмещение двух вопросов в одном. Все без исключения социологические учебники и словари отмечают это как совершенно неприемлемое явление, которое не позволяет получить достоверную и качественную информацию. Приведем лишь две цитаты. "Вопрос не может быть множественным, то есть фактически заключать в себе несколько вопросов" ("Словарь прикладной социологии", Минск, 1984 год). "При любом варианте спрашивать об оценке двух факторов в одном вопросе — значит, ставить респондента в сложную ситуацию, поскольку один фактор может оказывать влияние иначе, чем другой, а шкала оценки дается только одна" ("Методы сбора информации в социологических исследованиях". Книга 1. М.Наука, 1990).

Конечно, Лидии Ермошиной учебники читать некогда, А.Лукашенко — тем более. Но нельзя же остальных граждан Беларуси держать за дураков или сбивать людей с толку. В чем же хитрость вынесенного на референдум двойного вопроса? Где цинизм и коварство?

Первая часть сформулирована нарочито просто и даже заискивающе. "Разрешаете ли вы ..." Спрашивающий становится как бы в униженное, зависимое положение. При этом "просящий" обладает настолько высоким статусом, что отказать в такой ситуации неловко, неудобно и даже страшно. Ну, просит человек, хочет еще раз выдвигаться в президенты. Ну, хай попробует, зачем обижать человека. "Следствием таких формулировок является получение преобладающего числа социально ободряемых ответов независимо от реального положения дел", — цитируем еще раз учебник о методах сбора информации в социологии. Кроме того, следует отметить оценочно окрашенную лексику вопроса. Например, выражение "первый Президент" кажется нейтральным, но на самом деле оно безусловно несет положительный заряд в общем контексте вопроса. Как можно что-то не разрешить первому президенту? На этом построена, кстати, и вся лукашенковская пропаганда: он у нас первый и единственный, до него все было плохо, а с ним — все в картошке. Посмотришь белорусское телевидение с его одиозными ведущими — и страшно становится за наше прошлое до Лукашенко и тем более за наше будущее без первого президента.

Вторая часть вопроса, вынесенного на референдум, о статье в Конституции, тоже играет свою дурманящую роль. В формулировке статьи Конституции каждое слово — благо. Мы все за свободные, равные и честные выборы президента. С этим никто и не спорит. Только опущен один существенный момент, что этот самый первый президент в результате останется навечно. Позитивная вторая часть вопроса маскирует истинный смысл референдума, скрывает от людей его последствия. Остается надеяться на мудрость и внимательность избирателей. Так и хочется сказать: люди, будьте бдительны!

Недавно российские социологи под руководством профессора Левады провели в Беларуси опрос общественного мнения. Людям предлагали ответить именно на вопрос, который будет в бюллетенях для голосования. 47,9% из опрошенных ответили "ДА" Лукашенко, 37% категорически высказались "ПРОТИВ", еще 15% отказались отвечать, что в наших условиях, как правило, тоже означает "ПРОТИВ". 76% опрошенных собирались прийти на выборы. Простой математический расчет показывает, что на референдуме даже с таким коварным вопросом Лукашенко получит всего около 36% голосов избирателей, а ему надо набрать больше 50%.

Те же российские социологи провели отдельные опросы практически во всех округах Беларуси. Лукашенко нигде не побеждает на референдуме. А когда людей спрашивали четко и ясно "Следует ли А.Г.Лукашенко выдвигаться на третий срок?", результаты для первого президента были еще печальнее. 55% процентов опрошенных в Бресте однозначно "ПРОТИВ", только 26% — "ЗА". 47% респондентов в Гродно считают, что Лукашенко больше нельзя выдвигаться в президенты, и только около 30% за него. Похожее настроение и в Минске, еще более опасные для власти цифры в Витебске.

Даже если им удастся обмануть людей своими коварными формулировками или вбросить в ящики бюллетени "мертвых душ", это будет — последний раз.

РЭЗАНАНС

Ці ёсць свабода слова ў Беларусі?

У Гродне асудзілі галоўнага рэдактара газеты «Биржа информации» Алену Раўбецкую

Нагадаем, што 16 верасня Раўбецкая была выклікана ў пракуратуру Ленінскага раёна Гродна для разбіральніцтваў. Прычынай стаў артыкул рэдактара "Предательство именем народа" ад 9 верасня. У ім, у прыватнасці, зазначалася: *"Референдум (а без него третьего срока не получить), объявленный господином президентом, — это вызов обществу. Нужно обладать не только отсутствием совести, но и господским пренебрежением к плебсу..."* Па факце напісанага было распачата адміністрацыйнае судаводства: галоўнага рэдактара абвінавацілі ў злоўжыванні свабодай слова, у прыватнасці, у парушэнні арт.5 "Закона аб друку", згодна з якім *"не дапускаецца выкарыстанне СМІ для распаўсюджвання звестак, якія ганьбяць гонар і годнасць Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь"*.

Раўбецкая з прэтэнзіямі не згодная. Галоўны рэдактар не аднойчы зазначала, што тэкст быў напісаны эзопавай мовай, канкрэтных прозвішчаў у ім не ўзгадвалася.

Падчас судовага пасяджэння адвакат Аляксандр Бірылаў і кіраўнік Цэнтра прававой абароны СМІ пры ГА "Беларуская асацыяцыя журналістаў", доктар юрыдычных навук Міхаіл Пастухоў прапаноўвалі правесці лінгвістычную экспертызу публікацыі, але суддзя суда Ленінскага раёна Гродна Наталля Козел хадайніцтва адхіліла і вынесла абвінаваўчае рашэнне. Зараз Раўбецкая мусіць выплаціць штраф памерам 70 базавых велічынь (на сённяшні дзень гэта 1 мільён 330 тысяч рублёў).

"У тэксце ўтрымлівалася асабістае меркаванне, а не звесткі. Таму казаць пра тое, што яны сапраўдныя ці не сапраўдныя, ганебныя ці не, нельга, — перакананы Міхаіл Пастухоў. — *Я не бачу ў гэтым артыкуле прыкмет адміністрацыйнага правапарушэння. Атрымліваецца, журналіста пакаралі фактычна за выказванне сваёй пазіцыі. На жаль, у судовай практыцы Беларусі гэта ўжо не першы выпадак. Рэпрэсіўныя захады у дачыненні да іншадумцаў нельга апраўдаць, гэта выклікае адпаведную ацэнку з боку дэмакратычнай грамадскасці Беларусі і, думаю, такая ж негатыўная ацэнка па гэтым факце будзе і з боку міжнароднай супольнасці. Фактычна зараз у Беларусі ўводзіцца забарона на свабоду слова... Робіцца небяспечным выказваць сваю пазіцыю, калі яна разыходзіцца з пазіцыяй улад. Гэта, шчыра кажучы, не робіць гонару і не стварае клімату даверу ўладным структурам напярэдадні важных палітычных мерапрыемстваў у краіне — парламенцкіх выбараў і рэферэндуму"*, — зазначыў юрыст.

"Працэс над Аленай Раўбецкай — чарговая спроба заткнуць рот незалежным СМІ", — выказаў меркаванне журналіст Мікола Маркевіч.

Алена Раўбецкая рашэнне суда збіраецца абскардзіць.

Вольга КЛАСКОЎСКАЯ.

Народная Воля
1 КАСТРЫЧНІКА 2004 г.

ПУЛЬС

«EnergyExpo» ў Мінску

5—8 кастрычніка ў Мінску пройдзе 9-я Міжнародная спецыялізаваная выстава "Энергетыка. Экалогія. Энергазберажэнне. Электра" (EnergyExpo). Пра гэта на прэс-канферэнцыі 29 верасня паведаміў Рыгор Бондараў — дырэктар ЗАТ "Тэхніка і камунікацыі", якое з'яўляецца традыцыйным арганізатарам выставы.

6 кастрычніка ў рамках выставы пройдзе пленарнае пасяджэнне 9-га Беларускага энергетычнага і экалагічнага кангрэса.

Выстава будзе складацца з шасці тэматычных раздзелаў — "Энергетыка", "Экалогія", "Энергазберажэнне", "Аўтаматыка", "Экспагорад" і "Электра". У рамках выставы пройдуць спецыялізаваныя семінары.

Па выніках форуму будзе падрыхтавана аналітычная запіска для ўрада.

Ірына САЗАНОВІЧ.

Беларускі народ — адзін з самых адукаваных у свеце

Гэта прагучала на прэс-канферэнцыі, прысвечанай Дню настаўніка. Паводле слоў намесніка міністра адукацыі Казіміра Фарыно, у Беларусі на 10 тысяч насельніцтва прыпадае 534 студэнты, што з'яўляецца адным з самых высокіх паказчыкаў у свеце.

На сённяшні дзень у сістэме адукацыі ва ўсіх тыпах агульнаадукацыйных школ і школ-інтэрнатаў працуюць каля 148,5 тысячы педагогаў, паведаміў намеснік міністра. Каля 84 працэнтаў з іх маюць вышэйшую адукацыю. Штогод звыш 50 тысяч настаўнікаў павышаюць сваю кваліфікацыю і праходзяць перападрыхтоўку.

Намеснік міністра падкрэсліў, што ў краіне застаецца праблема забеспячэння педагогаў жыллём. Шмат работнікаў галіны маюць патрэбу ў паляпшэнні жыллёвых умоў, у атрыманні жылля. Аднак педагогам, якія застаюцца працаваць у сельскай мясцовасці, дзяржава выдзяляе льготныя крэдыты для будаўніцтва жылля, зазначыў Казімір Фарыно.

Вольга АСІПЕНКА.

Хто не бярэ хабар, таго ганаруе дзяржава

Старшыня Гомельскага аблвыканкама Аляксандр Якабсон уручыў ключы ад новых службовых аўтамабіляў ВАЗ-2107 і "Ніва" дзесяці найлепшым участковым інспектарам міліцыі рэгіёну.

Уручэнне ключоў адбылося перад пачаткам абласной нарады кіраўнікоў мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў улады, участковых інспектараў і супрацоўнікаў інспекцый па справах непаўналетніх.

Найлепшым участковым інспектарам уручана 25 грамат абласнога Савета дэпутатаў, ключы ад пяці аўтамабіляў ВАЗ-21211 "Ніва" і ад пяці машын ВАЗ-2107, набытых за кошт сродкаў абласнога бюджэту.

Варта зазначыць, што пакуль служба ўчастковых інспектараў дрэнна аснашчана тэхнічна: службовага аўтатранспарту няма амаль у паловы інспектараў рэгіёна; рамонту вымагаюць памяшканні, дзе працуюць участковыя; бракуе аргтэхнікі і мэблі.

Алена ПАСКАННАЯ.

Скарына зноў у Кенігсбергу

28 верасня ў Калінінградзе (Расія) устаноўлены помнік славутаму беларускаму асветніку Францішку Скарыну. Яго ўрачыстае адкрыццё запланавана на канец кастрычніка.

Як паведаміў БелаПАН кіраўнік калінінградскага аддзялення пасольства Беларусі ў Расіі Уладзімір Заламай, аўтарам манумента, адлітага ў Беларусі, стаў вядомы беларускі скульптар Анатоль Арцімовіч. Ініцыятарам устанаўлення помніка выступіла Калінінградскае зямляцтва беларусаў, што заплаціла за манумент 30 тысяч долараў ЗША.

Юлія ЦЯЛЬЦЕЎСКАЯ.

Беларусь абагнала Афрыку, але гэта не радуе

Распаўсюджванне ВІЧ-інфекцыі і СНІДу ў Беларусі адбываецца хутчэй, чым у Афрыцы, дзе дагэтуль быў зафіксаваны самы высокі паказчык. Пра гэта заявіў краінавы дырэктар Фонду ААН у галіне народанасельніцтва (ЮНФПА) для Беларусі, Босніі і Герцагавіны, Малдовы, Польшчы, Румыніі і Украіны Пір Зібен падчас рабочай сустрэчы па гадавой ацэнцы вынікаў рэалізацыі праекта "Пашырэнне доступу моладзі да паслуг і інфармацыі ў галіне рэпрадуктыўнага здароўя", якая прайшла 29 верасня ў Прадстаўніцтве ААН у Беларусі.

Акрамя таго, адзначыў П.Зібен, прырост насельніцтва ў Беларусі склаў сёлета -0,5 працэнта. "Паводле звестак прадстаўленай у пачатку верасня Справаздачы па народанасельніцтве, беларуская жанчына ў год нараджае 1,3 дзіцяці замест стандартнага паказчыка 2,1, што адбіваецца на тэмпах старэння беларускай нацыі", — сказаў ён.

Краінавы дырэктар таксама адзначыў зніжэнне сярэдняй працягласці жыцця ў беларускіх мужчын і павышэнні смяротнасці насельніцтва за кошт вялікай колькасці анкалагічных захворванняў.

Марына РАХЛЕЙ.

КОМАНДИРОВКА

Мост

Чтобы его перейти, 70—80-летние бабульки, подвергая свою жизнь опасности, ползут на четвереньках

Для жителей деревни Добринево Ивацевичского района Брестской области, абсолютное большинство которых — "божьи одуванчики", мост через реку Гривда, связывающий деревню с железнодорожной станцией Доманово и православной церковью, — не просто инженерная конструкция. Мост для них — это возможность помолиться в храме и навестить родственников. Мост для них — это жизнь.

До деревни можно, конечно, доехать и по гравийке от автотрассы "Москва — Брест" или от той же железнодорожной станции. Но в объезд — это целых восемь километров, что для больных старческих ног — расстояние практически непреодолимое. Личного автомобиля ни у одной из проработавших всю жизнь в колхозе пожилых женщин, как вы понимаете, нет.

Вот и ползут чьи-то матери и бабушки, словно солдаты под перекрестным огнем, полулежа или на четвереньках по качающемуся, полуразваленному, без перил мосту, который и мостом-то назвать уже нельзя. Ползают уже десять лет. За это время, кстати, трое местных детей по дороге в ближайшую школу, которая находится в Доманово, оступились и утонули. А сельчане ползают без устали. Впрочем, как и не устает их начальство все эти десять лет щедро раздавать обещания построить мост, в очередной раз их не выполняя. Можно подумать, что речка Гривда, ширина которой примерно пятнадцать метров, — это Енисей, а в Добриневе живут не наши люди, а инопланетяне...

Через мост на четвереньках — Софья Ивановна и Ольга Николаевна Горбач.

«А вдруг меня повесят за это?..»

Когда я приехал в эту забытую Богом деревню и вышел на "центральную площадь", на нее как раз в это время въезжал "уазик" с целым соцветием бабулек, которые ездили в Домановский храм по случаю церковного праздника. Микроавтобус в виде разовой помощи выделил местный священник. Бабульки мгновенно окружили корреспондента "Народной воли" и стали наперебой рассказывать о своих проблемах, прежде всего умоляя посодействовать со строительством моста. К беседе вскоре примкнули и 6—7 местных мужичков, бесцельно "бодяющихся" по деревне.

"В церковку святую нет для нас, стариков, дороги. В колхоз тоже иногда нам надо, — плакались, применяя непривычные для городского уха слова "тутака", "тамака" и "нямашака", бабушки. — *Скидывались мы и по "десятке" и по "пятерке" с пенсии, но никто для нас ничего не делает. Даже дети не могут нас навестить, поухаживать. Ползем мы по мосту и падаем, падаем и ползем".*

"Если мост нам не сделают, — неожиданно пригрозили жительницы Добринево, — *то не пойдем на референдум. Вы же видите: тут у нас одни "трупы" остались, молодежи нет. Но мы понимаем, что вы обо всем не напишете. А если вы напишете правду, то вас с работы снимут",* — сочувственно вздохнули бабули.

Как только "божьи одуванчики" узнали, что я из "Народной воли", сочувствие резко сменилось на легкую ярость: "Так это же позьняковская газета!.." При попытке расчехлить фотоаппарат и сделать снимок очаровательных бабушек, они неожиданно вспомнили молодость и моментально бросились врассыпную, а на просьбу назвать свое имя одна из них сказала: *"Вы что! А вдруг меня в тюрьму за это посадят?"* А вторая призналась, что *"муж ее за снимок в газете повесит".*

Несмотря на страх попасть в тюрьму за "снимок в газете", практически все из вновь собранных мной бабушек единогласно поддерживают Лукашенко. *"Стало жить немного лучше",* — неожиданно для меня признались они.

— Но ведь у вас в деревне нет ни бани, ни клуба, ни школы, молодежь уехала... Разве вам хорошо? — спрашиваю.

— А на что нам молодежь? И бани нам не нужно, мы и так привыкли. Главное, чтоб сделали мост.

— А дети-то ваши как живут? — продолжаю беседу.

— Дети приезжают, говорят, что им плохо, просят нас не голосовать за Лукашенко. Работать устроиться они не могут, в совхозе платят по пять тысяч.

— А что вы им отвечаете?

— А нам с Лукашенко хорошо, он нам пенсию регулярно платит, и войны нет.

— Так получается, что вы против детей своих голосуете?

— Ну и что, мы все равно будем голосовать за Лукашенко.

— А про Гончара, про Захаренко слышали? Утверждают, что их убили. И власти причастны к этому...

— Это не наши проблемы.

— Но ведь у Гончара есть мать, которая, как и вы, живет в деревне...

— Для матери — это, конечно, горе, — вдруг понимающе соглашается толпа.

— Что нам какой-то там Гончаренко? — сознательно переврав фамилию, подключается к разговору местный мужичок со следами туберкулеза на лице. — Тут колхозников убивают! Вот недавно в соседнем колхозе сторожа ударили по голове и украли только что купленный трактор с прицепом...

Потеряв надежду найти единомышленника в разношерстной деревенской толпе, я вдруг обратил внимание на вновь прибывшую бабульку, которая, широко жестикулируя, громко возмущалась. Я подошел к ней поближе и включил диктофон... Концовка речи недовольной колхоз-дамы оказалась неожиданной: *"Я — за Лукашенко! Он нам пенсию платит. Да Лукашенок должно быть как можно больше — чтоб порядок был. Они должны быть в каждом селе, в каждом колхозе..."*

Вот такое клонирование по-белорусски.

Дядя Коля и баба Таня — лица современной белорусской деревни.

Бессильная местная власть

Председатель местного сельсовета **Сергей Козленя** — хороший, душевный человек, возит на своей видавшей виды "шестерке" детей из Добринево в соседнее Доманово в школу и обратно. Возит каждый день. А осталось в деревне детей-школьников аж... пять человек. *"Проблему моста могут решить только сами люди, которые здесь живут,* — считает Сергей Григорьевич. — *На свои деньги сельсовет построить этот мост не может, да и специалистов нет у нас и денег нет. Есть проблема, все в курсе, в том числе местные власти, и мы ее будем решать, пока только не знаю, чьими силами... Сельсовет — это власть, а отсутствие моста — это болезнь, которую нужно лечить... Я недавно был на приеме у председателя Ивацевичского райисполкома Виталия Дмитроницы, он обещал помочь..."*

— Вы сказали, что сельсовет — это власть. Получается, какая-то бессильная власть... — прерываю монолог "молодого перспективного председателя".

— Да, своими силами мы не можем решить эту проблему, — признается Сергей Григорьевич.

— Ваши бабушки сказали, что если мост не починят, то они на референдум не пойдут.

— У нас люди дисциплированные, — уверяет председатель Козленя. — Поэтому на такие мероприятия надо идти и отдавать свой голос, "за" или "против" — это уже личное мнение каждого.

Есть у жителей Добринево и свой депутат — "палатник" Александр Свирид. Только в деревню, как утверждают местные жители, он ни разу не приезжал и никто живьем его не видел. Где он, что он, чем занимается — никто не знает.

«Абы не было войны. Что нам еще надо?»

Когда слышу эту фразу из уст соотечественников, меня, уважаемые читатели, бросает в нервную дрожь. Такое чувство, что до Лукашенко, (при Шушкевиче или Машерове) мы воевали...

Вынесенное в подзаголовок выражение высказала встреченная мной в поле 63-летняя пенсионерка **Татьяна Журко**, мать пятерых детей. Несмотря на солидный возраст, она все еще работает в колхозе, закладывает картошку в бурты. Злосчастный мост штурмует каждый день по нескольку раз. На вопрос о заработке ответила так: *"При новом председателе я еще зарплату не получала, а предыдущий платил по тридцать тысяч в месяц".*

— И что, достаточно?

— Конечно, нет. А что делать? У нас бедный колхоз, бедный сельсовет, поэтому все так плохо. А ходить на работу надо, потому что жалко — картошка пропадает. Раньше 96 человек ходили на копку картошки, теперь хожу одна. Молодежь работать не хочет, платят очень мало... Бывший председатель Валерий Мелешкевич в этом году ни одного грамма сена нам не дал, раньше по 20—30 соток разрешали скосить, а теперь — нет... В 60-е годы у нас в деревне было три стада по 50 коров, а сейчас — всего 17 коров.

— А дети вам помогают?

— Нет. Сейчас такие времена, что детям самим надо помогать. У меня сын в Тюмени, так собирается возвращаться — и там сейчас не платят.

Главную причину нынешней повальной нищеты пенсионерка видит в развале Советского Союза: "Горбачев во всем виноват". Лукашенко ни в чем не винит, наоборот, поддерживает: *"Пойду на референдум и буду голосовать за Лукашенко. Он — хороший хозяин. Мы не можем ничего сделать в своем дворе, а при чем тут Лукашенко?"*

— Вы переживаете, что Союз развалился, — пытаюсь спорить. — А ведь ваш кумир обещал его воссоздать, но у него ничего не получилось...

— Но он ведь старается. Его одного нельзя винить, — убеждена сельчанка.— У нас еще есть и парламент. Что решили в парламенте, он все это и подписывает.

— Вы всерьез верите, что наш парламент что-то решает?

— Конечно. А неужели одна голова у нас все решает? Как Лукашенко скажут с мест, то он всему и верит.

Про исчезнувших, про то, что Лукашенко цивилизованный мир не приглашает, про то, что "батька" поссорился со всеми соседями, в селе ничего не слышали.

— А это и хорошо, что поссорился, — полагает пенсионерка Татьяна Журко. — Потому что так и надо. Если б не было Лукашенко, то тут были бы и Германия, и Китай, и Польша. Немец нас бы без войны забрал. Приехал бы сюда и нами командовал... Зачем они нам? Торговать? А у нас и своего хватает торговать.

"На дневную зарплату в колхозе, — подключается к разговору 70-летний **Николай Горбач**, — *даже булку хлеба не купишь. В советское время на зарплату шофера я 15 буханок мог купить. Хлеб у нас стоит 700 рублей, как в Минске. Жить стало намного хуже, никаких нормальных условий для жизни нет. Сын — дальнобойщик, ездит в Германию, Испанию, Бельгию. Еще три внука на платном учатся, надо помогать им. Но... Лукашенко не виноват..."*

"А вообще у нас лучше, — видимо, насмотревшись БТ, глубокомысленно добавляет Николай Петрович. — *Лучше, чем в Польше и Литве..."*

Никто из моих собеседников ни в Польше, ни в Литве ни разу не был и не знает, что у соседей и зарплаты в несколько раз выше, и пенсии не сравни нашим, и цены на многие товары и продукты питания ниже...

«Наш парламент — кастрированный»

"Деревня фактически брошена на вымирание, — считает 63-летний деревенский диссидент **Александр Журко**, бывший мастер Траторного завода. — *Из уст Лукашенко слышны только высокопарные слова. Мой сын — чемпион страны, серебряный призер чемпионата мира по самбо, как тренер получает мизер, не может даже снять квартиру. О какой эффективной экономической политике в государстве может идти речь? Народ темный, книжек не читает, ничем не интересуется, даже "Народная воля" для них "позьняковская". Кто виноват? Ну не сами ж люди. Наш парламент кастрированный, он ничего не решает".*

Александр Журко: здесь раньше была баня.

— На референдуме как будете голосовать?

— Против, конечно. Хватит уже Лукашенко дурить людей. Я — против! Когда я работал в службе энергетика МТЗ, если начальник куда-то уезжал, то я его замещал, решал вопросы. А у нас что в государстве? "Вертикальные" чиновники ничего не решают, а только смотрят в рот Лукашенко...

— Что, на ваш взгляд, будет здесь, в деревне, через десять лет при такой политике?

— Вы уже сейчас увидели, сколько в деревне пустых домов, во многих живет по одному человеку. Через десять лет здесь будут стоять только пустые развалины. Будут стоять как молчаливые памятники эпохи Лукашенко. Пока Лукашенко будет гонять в хоккей, его "кастраты", простите, парламентарии, ничего хорошего стране не сделают... 20 лет наши сельчане не знают, что такое баня, моются в корытах. Мне стыдно от имени павших, которые похоронены на станции Доманово, стыдно за земляков, за себя, что мы так плохо живем...

«Молодые»

В деревне Добринево живут только две пары молодых людей — 34-летняя Лариса с сожителем и 30-летняя Светлана, тоже с сожителем. Оформлять "отношения" нынче на селе не модно: у матери-одиночки выше пособие на ребенка.

"Раньше к нам часто ездили гости, — рассказывает Лариса. — *Можно было в бане посидеть, попариться, пообщаться. Теперь никто не едет. Как социальный работник (присматриваю за стариками) я получаю по местным меркам огромную зарплату — 170 тысяч рублей плюс пенсия по потере кормильца. Я не знаю, как люди, работающие в колхозе, могут выжить. Мой муж умер, получал тридцать тысяч. У меня трое детей, дочка недавно поступила в лицей: деньги, как пылесосом, тянет... Работы нет, колхоз развалился, молодежь уезжает. Мне кажется, что никто этот бардак не исправит — ни Лукашенко, никто..."*

— Кто и что вам может помочь?

— Только если предприниматель нас какой-нибудь купит. Купит и даст работу. Но его у нас нет. А по телевизору — одна показуха...

Если мост в деревне благодаря вмешательству "Народной воли" в деревне построят, то Лариса пообещала сразу же, без промедления, подписаться на нашу газету.

Светлане Хорько 30 лет, она в декретном отпуске, на двоих детей получает 130 тысяч. Родители Светланы пьют по-черному, не помогают. Не может ничего себе купить, если выйдет на работу в Домановский ПТК, то будет получать тысяч 40—60, поэтому "выгоднее сидеть в декрете". *"Люди сидят без работы,* — говорит Светлана. — *Многое распродали. На референдум не пойду: а чего ты добьешься? Звонили мы в "Ивацевичский вестник"* (местная районка. — **А.С.**) *по поводу моста, никто не приехал. "Скорая" зимой иногда не может проехать — такая глушь..."*

100 миллионов китайцев

Белорусскому селу могут помочь только... китайцы. Так считает 77-летний **Станислав Антонович Станевич,** единственный подписчик "Народной воли" в деревне. Приехал он в Добринево из Гродненской области "доживать последние годы".

— Почему "Народную волю" выписываете?

— Потому что в ней правда, да и новости у вас хоть какие-то можно узнать. А по телевизору — одна болтовня, которую я слышу уже 70 лет. Будущего у деревни нет. А что делать? Надо нам нового человека во власть, пусть бы другой президент был... А хотя и другой ничего не сделает, — неожиданно машет рукой старик, — село уже доведено до ручки. Все добито, все разорено. И началось это еще в 1917 году. Какой же выход? Надо нам в Беларусь 100 миллионов китайцев прислать, бурьян они выполют и порядок на селе наведут. Китай от этого не пострадает...

— Представитель местной власти фактически признался в собственном бессилии, и не только по поводу моста...

— Местная власть скоро сама с торбой по миру пойдет.

Мост в Добринево как символ эпохи Лукашенко

Побродив еще по селу, посмотрев еще раз на пустеющие хаты, на пугливое выражение лица наблюдающих из окон местных жителей, я подумал, что прав все-таки Александр Журко: через десять лет, если политика государства по отношению к селу не изменится, и хаты, и разрушенный мост в Добринево превратятся в молчаливые памятники. Памятники эпохи Лукашенко. И будет их молчание укором нынешнему режиму, который, держась смертельной хваткой за власть и обманывая свой народ, ведет его к пропасти.

И показывай сюжеты на телевидении о "динамично развивающейся деревне", которая якобы расцвела благодаря существующему режиму, не показывай — факт остается фактом: нынешнее белорусское село в общем умирает. Не верите? "Тыкните" пальцем в любую точку на карте, сядьте в электричку, съездите и посмотрите... Десять, пятнадцать, двадцать показательных хозяйств типа фирмы "Снов" Несвижского района — это всего лишь маленький островок. А подавляющее количество деревень, повторяю, вымирает.

Александр СИЛИЧ.
Фото автора.

Брестская область.

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ

Сага пра Палессе

На паліцах кнігарняў — чарговы том залатой серыі "Беларускі кнігазбор". Гэта — **"РЭЧЫЦКАЕ ПАЛЕССЕ"** выдатнага беларускага этнографа Часлава Пяткевіча (1856—1936). "Сагай пра Палессе" назваў свой уступны артыкул да кнігі яе складальнік — кандыдат філалагічных навук Уладзімір Васілевіч. І сапраўды: у кнізе раскрываецца жыццёвы ўклад, традыцыйная матэрыяльная і духоўная культура палешукоў не толькі былога Рэчыцкага павета, а і ўсяго ўсходняга Палесся.

Гэты самабытны, спрадвеку акружаны непраходнымі лясамі і багністымі балотамі край з часоў першага яго даследчыка — старажытнагрэчаскага гісторыка Герадота вабіў да сябе падарожнікаў і паэтаў, якія ўслаўлялі яго ў паэмах і песнях. Але што, апрача песень, ведаем мы сёння пра Палессе, векавечны лад жыцця палешукоў, іх звычаі і традыцыі? Можна сказаць, вельмі мала.

Гэты прагал дапаможа запоўніць кніга "Рэчыцкае Палессе". Напісана яна яшчэ ў 20—30-я гады мінулага стагоддзя і надрукавана за межамі Беларусі. І вось сёння праца Ч.Пяткевіча, перакладзеная з польскай мовы, прапануецца ўвазе беларускага чытача. У кнігу цалкам увайшлі дзве першыя часткі манаграфічнага даследавання этнаграфіі Палесся — "Матэрыяльная культура" і "Духоўная культура", а таксама ўцалелыя раздзелы трэцяй часткі — "Грамадская культура". Цяпер кожны можа ва ўсёй паўнаце пазнаёміцца з "людзьмі на балоце" — насельнікамі аднаго з запаветных куткоў Беларусі, што ў канцы XX стагоддзя зведаў трагедыю чарнобыльскай катастрофы.

Чытач убачыць, як спрадвеку жылі беларусы-палешукі, як яны здабывалі сродкі для жыцця, як спраўлялі свае святы, будавалі жытло, харчаваліся, лячыліся, як кахалі, жаніліся, у што верылі. Надзвычай цікавыя раздзелы, назвы якіх гавораць самі за сябе: "Збор дзікіх пладоў, іх спажыванне і кансерваванне", "Паляўніцтва", "Бортніцтва", "Нарыхтоўка прадуктаў харчавання", "Апрацоўка драўніны", "Бондарства", "Будаўніцтва", "Кавальства", "Ахова здароўя", "Хрысціянскія вераванні", "Чары", "Музыка і танцы", "Прыказкі", "Загадкі". У якасці нагляднага матэрыялу размешчана больш за 200 малюнкаў.

Асабліва зацікавіць кніга этнографаў, фалькларыстаў, музыкаў, філолагаў, лекараў, ды самыя шырокія колы чытачоў, якія хочуць ведаць, як жылі нашы продкі.

Ніна КУДРЭЙКА.

Згарэў у сваім аўто

У Віцебску загінуў 25-гадовы расіянін, які згарэў ва ўласным аўтамабілі, прыпаркаваным на стаянцы каля гасцініцы "Віцебск".

Як паведамляе прэс-служба МНС, пажар на пачатку другой гадзіны ночы заўважыў вартаўнік аўтастаянкі. Гарэў аўтасалон іншамаркі "Аўдзі-3" 1999 года выпуску, унутры якой знаходзіўся 25-гадовы ўладальнік машыны. Вартаўнік разбіў лабавое шкло і з дапамогай вогнетушыцеля затушыў агонь. Аднак выратаваць уладальніка транспартнага сродку — жыхара Санкт-Пецярбурга — не ўдалося, ён атруціўся чадам.

Паводле папярэдняй інфармацыі, пажар у салоне "Аўдзі" ўзнік з-за неасцярожнасці яе ўладальніка падчас курэння: выпаўшая з рук мужчыны, які заснуў, цыгарэта стала прычынай узгарання салона.

Дзмітрый БЕЛЬСКІ.

Далёка заплыў пражэрлівы мігрант!

Дужа быў здзіўлены рыбалоў-аматар Мікалай Сенчанка, вылавіўшы ў Суйкаўскім балоце Віцебскага раёна жудасную на выгляд рыбіну. Невялікая (каля 10 см у даўжыню), цёмна-зялёная, з плямамі, як у акуня, здабыча вуды вызначалася велізарным ротам, шматлікімі дробнымі і вострымі, як у шчупака, зубамі. Усе знаёмыя, каму Мікалай паказваў пачвару, у адзін голас гаварылі, што гэта, мусіць, нейкі мутант.

Але ў хуткім часе з дапамогай спецыялістаў абласной інспекцыі аховы жывёльнага і раслiннага свету выявілася, што незвычайная з выгляду рыбіна — не мутант, а мігрант, які завецца ратанам. Ратан у вялікай колькасці насяляе прэсныя воды Паўночнай Карэі, Кітая і расійскага Прымор'я. Прыкладна паўстагоддзя таму зацікаўленыя экзатычным выглядам ратана акварыумісты завезлі яго ў Цэнтральную Расію, дзе ён трапіў у натуральныя вадаёмы і, як усеядны драпежнік, знайшоў шмат ежы. Потым ратан распаўсюдзіўся на большай частцы еўрапейскай тэрыторыі Расіі, адкуль, верагодна, перабраўся па Заходняй Дзвіне і малых рэках у азёры і нават балоты Віцебшчыны.

Сяргей БУТКЕВІЧ.

15 год як адзін дзень

Калі чалавек заняты справай, час бяжыць хутка. Гэта ж можна сказаць і пра Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Ф.Скарыны", якое сёлета адзначае сваё пятнаццацігоддзе.

Ладны кавалак часу, у якім, па сутнасці, змясцілася цэлая эпоха, праляцеў для актывістаў ТБМ як адзін дзень. 29 верасня ў Доме літаратара адбылася вечарына, прысвечаная гэтай даце. Афіцыйная частка была кароткай, колькі слоў сказалі старшыня Грамадскага аб'яднання Алег Трусаў і Адам Мальдзіс, які ўзначальвае Міжнародную асацыяцыю беларусістаў. А потым быў канцэрт бардаўскай песні.

У ім бралі ўдзел Эдуард Акулін, Лера Сом, Алесь Камоцкі, Кася Камоцкая, Галіна і Барыс Вайханскія. Слухачы прыхільна ўспрынялі стылёвую і эмацыянальную разнастайнасць бардаўскіх песень. Прысутных на вечарыне не трэба было агітаваць за беларускасць, для іх гэты канцэрт быў яшчэ адным сведчаннем універсальнасці нашай мовы, яе неабсяжных магчымасцяў для выяўлення думак і пачуццяў.

Названыя барды — людзі вядомыя не толькі ў шчыльным коле прафесіяналаў, іх шануе грамада. Яны папулярныя сярод моладзі. Менавіта моладзь запоўніла залу Дома літаратара на вечарыне ТБМ. Гэтая акалічнасць дала Алегу Трусаву падставы ў чарговы раз паўтарыць, што "беларуская мова — наша будучыня". У кантэксце імпрэзы гэта гучала пераканаўча. На жаль, адразу за сценамі Дома літаратара станавілася зразумела, што за гэтую будучыню яшчэ давядзецца пазмагацца.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ.

ЧТО ПРОИСХОДИТ В МИРЕ

В Вашингтоне прошли испытания военного дирижабля

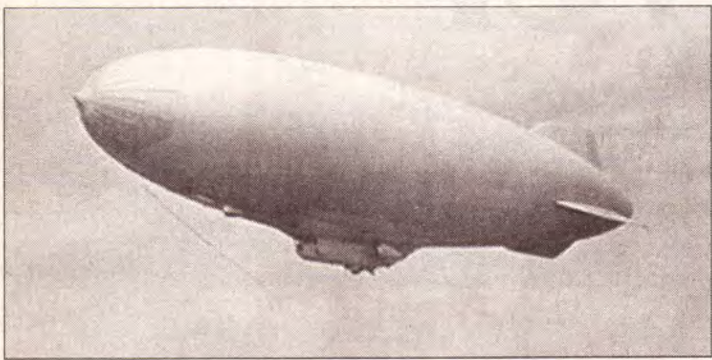

Жители американской столицы, уделяющие повышенное внимание вопросам безопасности, были привлечены висящим над Пентагоном белым дирижаблем. Позже он переместился к зданию Капитолия. Дирижабль имеет в длину более 50 метров и оборудован инфракрасными камерами для наблюдения и сбора разведданных в любое время суток. По словам военных, аналогичное оборудование уже используется для обеспечения безопасности американских солдат в Афганистане и Ираке.

Саудовская Аравия запретила «аморальные» телефоны

В Саудовской Аравии отныне окончательно запрещено пользоваться сотовыми телефонами со встроенными камерами. В борьбу за нравственность граждан включились религиозные деятели страны. Шейх Абдул Азиз бен Абдалла издал указ о запрете мобильников со встроенными фотокамерами. "Эти устройства омерзительны и способствуют распространению непристойностей. Нарушители запрета должны подвергнуться порицанию и строгому наказанию", — говорится в указе. Ранее в марте светские власти страны уже предприняли попытку запретить импорт и продажу подобных устройств, однако не достигли результата — телефоны стали ввозить контрабандным путем из Бахрейна и ОАЭ.

Оборудованные камерой телефоны весьма популярны в странах Ближнего Востока, особенно в богатых нефтью странах. Однако, по мнению властей, они могут быть использованы "неправильно" с точки зрения нравственности мусульманского общества. Так, в июле на свадьбе в Саудовской Аравии один из гостей попытался сфотографировать телефоном женщину с непокрытой головой, что вызвало массовую драку и госпитализацию нескольких человек. Еще одна девушка-студентка была отчислена из университета за то, что сняла на телефонную камеру своих однокурсниц и вывесила их фото на сайте в Интернете.

Жертвами тайфуна «Меари» в Японии стали 14 человек

Жертвами тайфуна "Меари", обрушившегося в среду на юго-западное побережье Японии, стали как минимум 14 человек, еще 13 пропали без вести. Более 60 человек получили ранения. Приход тайфуна вызвал сильнейшие проливные дожди и наводнение в прибрежных районах. Тысячи домов остались без электроэнергии, жители были вынуждены покинуть свои дома. В деревне Миягава префектуры Мие оползни разрушили несколько зданий, похоронив их под грязью и обломками скалы. По словам властей, спасательные работы временно приостановлены из-за опасности новых оползней.

По сообщениям местных СМИ, отменены более 350 рейсов самолетов и поездов, приостановлено паромное сообщение в регионе.

Ливия предлагает создать при ООН «комитет мудрецов»

Выступая на 59-й сессии Генеральной Ассамблеи ООН, министр иностранных дел Ливии Абдурахман Мохамед Шалгем потребовал постоянного места для своей страны в Совете Безопасности ООН. Министр озвучил ряд предложений президента Ливии Муаммара Каддафи по реформированию Организации Объединенных Наций. "Последние 59 лет доказали, что Генеральная Ассамблея превратилась в бездушный декоративный организм", — заявил Шалгем.

По его словам, полномочия Совбеза, в частности, санкционирование военных действий, должны быть переданы Ассамблее. Вместе с тем министр предложил перенести проведение 60-й сессии Ассамблеи из постоянной штаб-квартиры в Нью-Йорке в Женеву, чтобы "все мировые лидеры смогли ее посетить". Данная инициатива объясняется нежеланием Муаммара Каддафи ехать в США. Кроме того, Шалгем высказался за создание "комитета мудрецов" при ООН, который будет улаживать мировые конфликты. В состав комитета, по словам министра, должны войти трое бывших президентов: экс-президент США Билл Клинтон, президент СССР Михаил Горбачев, а также экс-президент ЮАР Нельсон Мандела.

Европа спасется от ракетных ударов за три миллиарда долларов

ПВО займется разработкой европейской системы ПРО. Стоимость разработки новейшей системы ПРО составит 3 миллиарда долларов. Именно на такую сумму заключен контракт между заказчиком — руководством международной программы MEADS (система ПРО средней дальности), в которой участвуют США, Германия и Италия, и агентством НАТО по координации разработок и производства систем ПВО, которое выступает в роли подрядчика. Заключению контракта предшествовали успешные демонстрации системы и подписание специального меморандума о взаимопонимании между США и Италией. Ожидается, что Берлин подпишет меморандум в конце этого года.

США уличили еще одну фирму из России в незаконных контактах с Ираном

Власти США объявили, что наложили на одну российскую и еще 11 иностранных компаний и двух предпринимателей санкции за продажу Ирану ракетного оборудования или технологий для создания оружия массового уничтожения. Госдепартамент США не сообщил название российской компании, однако, по данным агентства ИТАР-ТАСС, это фирма "Хазра Трейдинг". В список также попали белорусская "Белвнешпромсервис", украинская Запорожская региональная внешнеэкономическая ассоциация, по одной компании из Северной Кореи и Испании и двое предпринимателей из Индии. Остальные фирмы — китайские.

Таким образом, число фирм, подвергшихся санкциям со стороны США за нарушение закона 2000 года о нераспространении ОМП в Иране, достигло 23. Санкции подразумевают двухлетний запрет на выдачу экспортных лицензий, на заключение любых американских правительственных контрактов и на закупку оборудования в США.

Сорос увеличивает финансирование антибушевской пропаганды

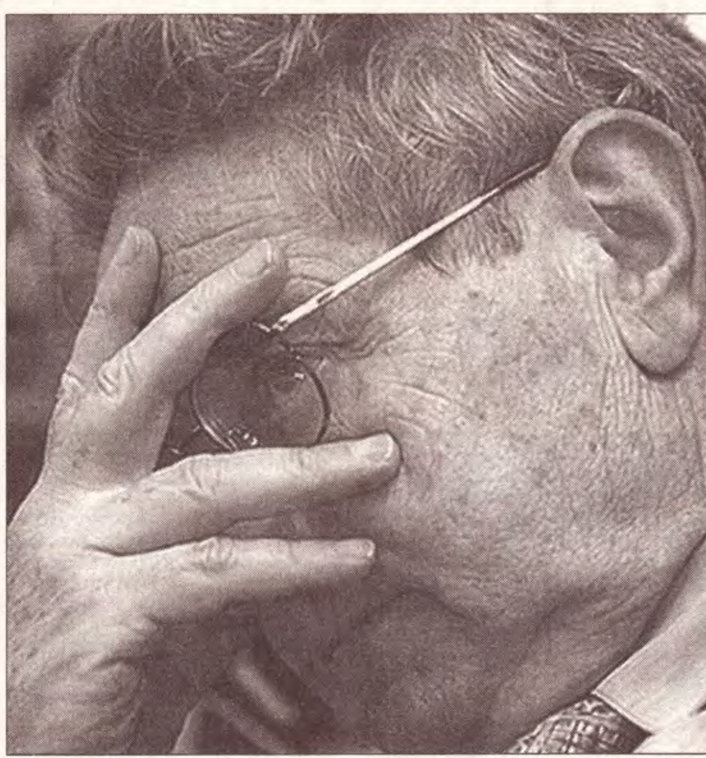

Американский миллиардер Джордж Сорос, известный финансированием образовательных программ во всем мире, намеревается потратить дополнительно от 2 до 3 миллионов долларов на предвыборную пропаганду против президента США Джорджа Буша. К настоящему моменту Сорос, который является активным противником политики Буша и финансирует различного рода антибушевские акции, уже потратил на эти цели около 18 миллионов долларов. Организациям распространяются листовки и другие агитматериалы, производится и публикуется реклама в СМИ, а три популярные американские певицы на деньги Сороса записали песню, порицающую Буша. Вместе с тем формально занятые в акциях общественные активисты не имеют отношения к штабу политического оппонента Буша Джона Керри.

Сорос, уроженец Венгрии, считает, что проводимая Бушем политика противоречит давно продвигаемой им концепции "открытого общества". В частности, он решительно против организованной Бушем кампании в Ираке. Миллиардер также намеревается провести тур по регионам и лично проводить агитацию.

Сто влиятельных западных политиков призвали НАТО и ЕС пересмотреть отношения с Россией

Сто влиятельных политиков и интеллектуалов США и Европы опубликовали открытое письмо к главам государств НАТО и ЕС, в котором предупредили, что необходимо пересмотреть взаимоотношения стран Запада с Россией. "Российское руководство порывает с основными демократическими традициями евроатлантического сообщества, — говорится в письме. — В течение последних лет Запад слишком часто молчал, надеясь, что движение президента Путина в неверном направлении лишь временное явление". По мнению авторов письма, "западные политики должны признать, что наша стратегия в отношениях с Россией провалилась" и нуждается в пересмотре. Среди угрожающих симптомов авторы письма отмечают ограничения независимости средств массовой информации, нарушения прав человека в Чечне, предложенная Путиным реформа выборов глав регионов.

Путин "ограничивает свободу и независимость прессы, уничтожает федеративную систему России, произвольно заключает в тюрьму реальных и воображаемых политических противников, отстраняет от участия в выборах законных кандидатов, запугивает лидеров неправительственных организаций и ослабляет политические партии", заявляют авторы письма.

Среди подписавших письмо глава партии "зеленых" Германии Райнхард Бютикофер, сенаторы США Джозеф Байден и Джон Маккейн, Ричард Холбрук, которого кандидат в президенты США Джон Кэрри намерен в случае своей победы предложить на пост государственного секретаря США, и целый ряд бывших глав европейских государств, среди которых бывший президент Чехии Вацлав Гавел, бывший премьер-министр Италии Джулиано Амато и бывший премьер-министр Швеции Карл Бильдт.

44 беженца из КНДР в касках и с лестницами штурмовали канадское посольство в Пекине

В Пекине группа из 44 человек штурмовала территорию Посольства Канады в Китае. Вероятно, это были беженцы из Северной Кореи, которые традиционно подобным образом пытаются получить убежище в Южной Корее после депортации из Китая. На корейцах были желтые строительные каски, а в руках у некоторых были самодельные лестницы, с помощью которых они штурмовали трехметровый забор посольства. По некоторым данным, у беженцев также были одеяла, предположительно предназначенные для защиты от острых верхних частей ограждения.

По словам офицера китайской полиции, через забор не успел перебраться только один человек, которого увела полиция. Остальные проникли на территорию посольства, и в настоящее время канадские дипломаты пытаются выяснить, как поступить дальше.

Подобные инциденты происходят в Пекине регулярно. В Китае жители КНДР считаются нелегальными эмигрантами и депортируются на родину. Однако дипломатические представительства других стран могут рассмотреть прошение о политическом убежище и способствовать его получению — как правило, в итоге убежище предоставляет Южная Корея.

Американский талиб попросил Буша смягчить наказание

Заключенный Джон Уокер Линд обратился к президенту Джорджу Бушу с просьбой смягчить его наказание. 23-летний американец был захвачен в Афганистане в 2001 году и приговорен к 20 годам тюрьмы за пособничество движению "Талибан". Адвокат Линда, Джеймс Броснахан, сказал, что тот воевал на стороне "Талибана" в гражданской войне против Северного альянса, но никогда не сражался против американских войск. В обращении Линда к президенту не указывается, на какое именно смягчение рассчитывает заключенный.

По мнению Франка Зимринга, юриста и эксперта по милосердию из Университета Калифорнии, шансы у Линда невелики, особенно сейчас, в период подготовки Буша к президентским выборам, когда на борьбе с террористами ставится особенный акцент.

ЛЮБОПЫТНО

Подушки заменяют японкам мужчин

Японские женщины получили идеального партнера на ночь. Разработка компании Kameo — подушка в форме мужской руки завоевывает все большую популярность у женской части населения островов. Спальная принадлежность под названием "Рука приятеля" состоит из безголового туловища и руки, которая обнимает спящего за шею. Голова человека при этом покоится на "бицепсе" изделия. Подушка одета в пижаму и стоит 106 долларов. Выпускаются изделия с разными размерами, поэтому для каждого конкретного покупателя нужно подбирать соответствующий. Разнится и "телосложение" подушек. Они бывают "мускулистыми" и более "стройными" — как утверждают сами разработчики, для самых чувствительных натур.

Одной из тысячи женщин, которые уже прибрели новую подушку, является популярная радиоведущая Джанко Сузуки. Она утверждает, что "Рука" делает ее сон более крепким. "Я люблю спать, держа чью-то руку и с этой подушкой мне очень уютно", — говорит ди-джей, для которого проблема партнера на ночь весьма актуальна, поскольку с мужем она живет раздельно. "Подушка не храпит и не убегает ночью, поэтому я точно знаю, что при пробуждении она будет со мной", — замечает Сузуки.

Любовь на проезжей части закончилась в реанимации

В городе Березники Пермской области двух влюбленных, лежавших и целовавшихся на проезжей части, переехал легковой автомобиль. Как рассказали в ГИБДД города, из магазина на улице Юбилейной вышли мужчина и женщина. Они направились к дороге, улеглись на проезжей части и начали целоваться. Водитель проезжавшего по улице автомобиля ВАЗ-21093, по всей видимости, слишком поздно заметил влюбленную пару, и машина проехала прямо по людям. Их доставили в реанимацию. Мужчина, не приходя в сознание, скончался от полученных травм на следующий день, состояние женщины остается тяжелым.

Письма Рональда Рейгана близкому другу выставлены на продажу

Американский частный архив исторической документации The Raab Collection выставляет на продажу 41 письмо бывшего президента США Рональда Рейгана, умершего 5 июня этого года. Письма в основном составляют переписку Рейгана и его близкого друга — калифорнийского сенатора Джорджа Мерфи, в рамках которой политики вели дискуссии о ситуации в стране в 1980-х годах. Эксперты оценивают общую стоимость писем примерно в 225 тысяч долларов. Некоторые из них были ранее опубликованы, однако большая часть из них не попадала в публичные источники. Представители архива заявляют, что продаваться документы будут не по правилам обычного аукциона — при продаже приоритет будет отдаваться общественным организациям, изучающим жизнь Рейгана или частному лицу, которое захочет купить и добровольно передать письма подобному учреждению.

Крыжаванка

«Духоўны скарб Беларусі»

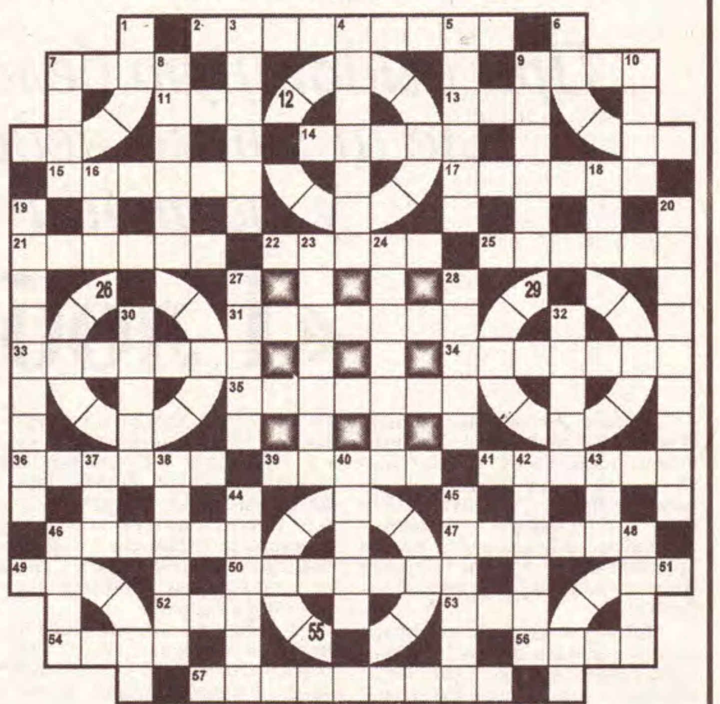

Па гарызанталі: 2.Кіраўнік фальклор-тэатра "Госьціца". 7.Падарожнік і заолаг Рыгор ...-Грымайла. 9.Святы пакутнік, ахоўнік хатняй жывёлы ў беларусаў. 11.Рака, на якой адбылася бітва ў 1564 годзе паміж войскамі Вялікага княства Літоўскага і Маскоўшчыны. 13.Адзін з кіраўнікоў партызанскага руху на Піншчыне. 14.Дырыжор, аўтар "Хрэстаматыі па беларускай харавой опернай літаратуры". 15.Мастак, які размалёўваў княжацкі палац Пінскага замка. 17.Непажаданая з'ява ў справах апазіцыі. 21.Твор Ніла Гілевіча "Сказ пра...", упершыню надрукаваны ананімна. 22.Птушка нашых лясоў і балот. 25.Адзін з членаў першага ўрада БНР. 31.Дырыжор Дзяржаўнага тэатра оперы і балета Беларусі ў 1951—1979 гадах. 33.Орган беларускай фракцыі "Народной воли" (1884 г.) — ... "Гоман". 34.Адна лічба (разм.). 35.Чалавек-... Міхаіл Савіцкі. 36.Горад, дзе працаваў знакаміты жывапісец Фердынанд Рушчыц. 39.Скандальна нашумелыя дзённікавыя запісы Вячаслава Адамчыка "... месяц 2000-га года". 41.Гераічны галоўны рэдактар газеты "Наша слова". 46.Паважаны ў Беларусі святар Уладзіслаў Завальнюк як спецыяліст у багаслоўі. 47.Рака на ўскраіне Мінска, дзе знаходзіцца помнік садова-паркавага мастацтва. 50.Празрысты, бясколерны бляск любімых упрыгожанняў беларусак. 52.Ініцыялы былога галоўнага рэдактара газеты "Літаратура і мастацтва", кінастудыі "Беларусфільм". 53.Што ідзе ад званоў царквы, якая стаяла на Крукавай гары і раптам правалілася? 54.Сапраўднае прозвішча паэта Старога Уласа. 56.Саламяны выраб Веры Салдатавай. 57.Галоўны рэдактар "БДГ", лаўрэат прэміі 2003 года імя Герда Буцэрыўса "Маладая прэса Усходняй Еўропы".

Па вертыкалі: 3.Кахляр і майстар шматколерных рэльефаў з Амсціслава. 4.Слонімскі нараджэнец, камандзір палка лёгкай конніцы ў 1812 годзе. 5.Мохавае балота. 7.Пісьменнік беларускага паходжання з роду Грынеўскіх. 8.Фальварак, дзе нарадзіўся пісьменнік Ян Баршчэўскі. 9.Царкоўнае хрысціянскае свята. 10."Адным словам, Сымон Карызна сеў за ... у добрым гуморы" (Міхась Зарэцкі). 16.Конкурсная праграма незалежных ...-фільмаў, дзе была паказана карціна Андрэя Кудзіненкі "Акупацыя. Містэрыі". 18.Рака, у вытокаў якой знаходзілася турма, дзе мужна трымаўся актыўны філамат Адам Сузін. 19.Малады літаратар, лаўрэат конкурсу імя Наталлі Арсенневай. 20.Удзельнік нацыянальна-вызвольнага паўстання пад кіраўніцтвам Кастуся Каліноўскага. 23.Беларускі сцэнічны танец-... "Вяночак". 24.Абрадавы абед у памяць памерлага. 27.Мастак праекта і аўтар многіх кампазіцый у рэзідэнцыі беларускага Дзеда Мароза. 28.Левы прыток Бярэзіны. 30.Гумарыстычны часопіс. 32.Сукупнасць строга акрэсленых дзеянняў, якімі суправаджаецца выкананне бытавых традыцый. 37.Зянон Пазьняк, аўтар песеннага тэксту "... Марыя". 38.Выстаўка "... хвост", якую ў Маскве арганізаваў наш зямляк Казімір Малевіч. 40.Твор Уладзіміра Караткевіча "Чорны ... Альшанскі". 42.Францішка ... Радзівіл — нясвіжская Сапфо. 43."Казік ляжаў ... схаваўшы тварык у падушку" (Чарнышэвіч). 44.Хто, акрамя Язэпкі, даваў каментар да падзей у Іраку? (Паводле Ніла Гілевіча). 45.Браслаўская чайка. 46.Рамантычны лірык з вёскі Нізок, які памёр у 25 гадоў. 48.Птушка-маркут.

Па дугах: 1.Адзін з гарадоў, які ўзялі паўстанцы пад кіраўніцтвам Якуба Ясінскага ў 1794 годзе. 6. ...-манаграфія Міколы Купавы з сябрамі "Язэп Драздовіч". 12.Кнігадрукар XVI стагоддзя Пётр Мсціславец. 26.Выдатная спявачка Ларыса Александроўская — наша ... . 29.Які баявы самалёт стварыў Павел Сухі? 49.Аповесць Якуба Коласа. 51.Імя выдатнага мастака Дваранiна. 55.Гжэгаж Кнапскі — вядомы польскі ... слоўнікаў, у якіх шмат беларускай лексікі.

Ала ГРУШЭЎСКАЯ.

Адказы на крыжаванку, надрукаваную ў №179

1.Барана. 2.Сутана. 3.Нізіна. 4.Ананім. 5.Байбак. 6.Тоніка. 7.Бузіна. 8.Трызна. 9.Бацыла. 10.Пінжак. 11.Трубка. 12.Пырнік. 13.Курыца. 14.Салака. 15.Пастар. 16.Кірмаш. 17.Кастэт. 18.Балада. 19.Праран. 20.Квакша. 21.Тэрцэт. 22.Барада. 23.Карыта. 24.Навала. 25.Тарэра. 26.Бакара. 27.Траска. 28.Каралі. 29.Тырана. 30.Какава. 31.Суфікс. 32.Кімано. 33.Карлік. 34.Старка. 35.Фуксія. 36.Карона. 37.Кішэня. 38.Таката. 39.Істота. 40.Курага. 41.Рэшата. 42.Табака. 43.Плотка. 44.Клабук. 45.Атрута. 46.Баабаб. 47.Пастух. 48.Сандал. 49.Туніка. 50.Бабіна. 51.Смутак. 52.Канава. 53.Абабак. 54.Байрам. 55.Слалам. 56.Авеста. 57.Булава. 58.Кантар. 59.Гарлач. 60.Сілуэт. 61.Лучына. 62.Наварх. 63.Павага. 64."Бульба". 65.Чучала. 66.Храміт. 67.Пашана. 68.Ганьба. 69.Планка. 70.Фіміям. 71.Варона. 72.Парнас. 73.Каніна. 74.Мякіна. 75.Трапар. 76.Папаха. 77.Ніобій. 78.Пікулі. 79.Трылер. 80.Халява. 81.Біблія. 82.Эпілог. 83.Нагель. 84.Вячэра. 85.Ілюзія. 86.Рэгата. 87.Анкета. 88.Рэгрэс. 89.Зязюля. 90.Венера. 91.Лектар. 92.Сэптэт. 93.Вязень. 94.Немата. 95.Зарава. 96.Эталон. 97.Ельнік. 98.Ракіта. 99.Засада. 100.Фасоль.

ФУТБОЛ

Першая перамога ЦСКА

У Еўропе прайшлі заключныя матчы другога тура Лігі чэмпіёнаў

У групе Е галандскі "ПСВ" выйграў у грэчаскага "Панацінаікаса" — 1:0, а нарвежскі "Русенборг" згуляў унічыю з англійскім "Арсеналам" — 1:1.

Гульні каманд групы F прынеслі наступныя вынікі: італьянскі "Мілан" выйграў у шатландскага "Сэлціка" — 3:1, а данецкі "Шахцёр" саступіў у другой сустрэчы запар. На гэты раз іспанскай "Барселоне" — 0:3.

У квартэце G бельгійскі "Андэрлехт" саступіў дома міланскаму "Інтэру" — 0:3, а нямецкі "Вердэр" выйграў у іспанскай "Валенсіі" — 2:1.

Матчы групы Н скончыліся наступным чынам: лонданскі "Чэлсі" атрымаў другую запар перамогу ў Лізе чэмпіёнаў. На гэты раз над партугальскім "Порту" — 3:1. Сваю першую перамогу на турніры адсвяткаваў маскоўскі ЦСКА. Каманда Валерыя Газаева дома выйграла ў французкага "ПСЖ" — 2:0 (*на фота — момант гульні*).

Становішча каманд пасля двух тураў:

Група Е

	Г	В	Н	П	М	А
Арсенал	2	1	1	0	2-1	4
ПСВ	2	1	0	1	1-1	3
Панацінаікас	2	1	0	1	2-2	3
Русенборг	2	0	1	1	2-3	1

Група F

Барселона	2	2	0	0	6-1	6
Мілан	2	2	0	0	4-1	6
Сэлцік	2	0	0	2	2-6	0
Шахцёр	2	0	0	2	0-4	0

Група G

Интэр	2	2	0	0	5-1	6
Вердэр	2	1	0	1	2-3	3
Валенсія	2	1	0	1	3-2	3
Андэрлехт	2	0	0	2	1-5	0

Группа Н

Чэлсі	2	2	0	0	6-1	6
ЦСКА	2	1	1	0	2-0	4
Порту	2	0	1	1	1-3	1
ПСЖ	2	0	0	2	0-5	0

Віталь ГАРБУЗАЎ.

Пятница, 1 октября

БТ

07.00, 08.00, 09.00, 10.00, 11.00, 12.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 23.00 Новости.
07.05, 07.35, 08.10, 08.35 "Доброе утро, Беларусь!".
07.30, 08.30, 19.55 "Деловая жизнь".
09.05 "Возвращение Мухтара". Сериал.
10.05 "Сфера интересов". Экономическая программа.
10.25 "Один день на природе". Сериал.
11.05, 17.05 "Богатые и знаменитые" Сериал.
12.10 "Азартное привидение". Комедия.
13.50 Мультфильм.
14.05 "Время кино".
15.15 "Невероятные приключения командора Кусто". Мультсериал.
16.00 "5х5".
16.55 "В мире моторов".
18.15 "Выборы-2004".
19.00 "Знакомьтесь, ваша вдова". Комедия.
21.00 "Панорама".
21.50 "Зона Х".
22.00 "Сны Аризоны". Драма.

ОНТ

07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 18.00, 20.30, 22.45 "Наши новости".
07.05 "Наше утро".
09.05 "Клон". Сериал.
09.55, 16.30, 21.05 "Фабрика звезд".
10.25, 15.40 "Дом". Реалити-шоу.
11.15 "Дисней-клуб".
14.45 "Женщины в любви". Сериал.
17.00 "Пять вечеров".
18.15 "Без срока давности".
18.45 "Поле чудес".
20.00 "Время".
23.00 "Невыносимая жестокость". Комедия.

РОССИЯ

07.45 "Красная площадь". Сериал.
08.45, 16.50 "Ундина. На гребне волны". Сериал.
09.45, 18.50 "Вести. Дежурная часть".
10.00, 16.00, 19.00 "Вести".
10.30, 19.30 "Местное время. Вести — Москва".
10.50 "Мусульмане".
11.00 "Вся Россия".
11.15 "Москва—Минск".
11.30 "Городок". Дайджест.
11.55 "В поисках приключений".
16.20 "Кулагин и партнеры". Сериал.
17.50, 19.55 "Комната смеха".
19.50 "Спокойной ночи, малыши!".
20.50 "Юрмалина-2004". Фестиваль юмора.
22.40 "Прикосновение". Док.фильм.
22.55 "Игра на миллионы". Комедия.

ЛАД

06.30 EURONEWS.
08.00, 14.00, 20.45 Новости.
08.10 "Росчерк времени".
08.25 ("Культура") "Линия жизни".
09.15 ("Культура") "Атланты в поисках истины".
09.45 "Секретный фарватер". Военный детектив.
10.55, 15.15 Мультфильмы.
11.15, 19.00 "Багряный первоцвет". Сериал.
12.05 "Обычный необычный день".
12.45 "На исходе лета". Мелодрама.
14.10 "Мультиклуб".
15.05 "Не зевай!".
15.25 "Пиковая дама". Музыкальный фильм.
17.10 "Ретро".
18.00 "Выборы-2004".
19.45 "Дела семейные".
20.30 "Колыбельная".
21.00 ("Культура") "Линия жизни".
21.55 ("Культура") "Смехоностальгия".

НТВ

09.00, 15.00, 18.00 "Сегодня".
09.15 "Преступление в стиле модерн".
09.55 "Квартирный вопрос".
10.55 "Граф Крестовский". Худ.фильм.
15.20 "Принцип домино".
16.30 "Адвокат". Сериал.
17.35 "Чрезвычайное происшествие".
18.45 "Максимальный риск". Боевик.
21.00 "Страна и мир".
21.40 "Стресс".
22.50 "Спасибо за шоколад". Драма.

СТВ+RenTV

06.30, 17.50 "Минщина. Люди, события, факты".
06.45 "Утро столицы".
07.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.50 "24 часа".
07.50, 23.15 "Технология".
08.10, 18.15 "Минск и минчане".
08.25, 20.20 "Автопанорама".
08.45 "Тема дня".
09.00 "Таракан-робот". Мультсериал.
09.25 "Посланник королевы". Боевик.
11.10 "Пока горит свеча".
11.40 "Ступени познания".
12.00 "Час суда".
13.00 Проект "Отражение".
13.50, 18.30 "Солдаты". Сериал.
14.50 "Пауэр рейнджерс, или Могучие рейнджеры. Потерянная галактика". Сериал.
15.15 "Рыцари-забияки". Мультсериал.
15.40 "Кот по имени Ик". Мультсериал.
16.05 Мультфильм.
16.15 "Энергоэффективность в действии. Котельное производство".
16.50 "Турпоход".
17.00 "Дружная семейка". Сериал.
18.00 "Светская хроника".
20.05 "СТВ-спорт".
20.40 "Добрый вечер, малыш".
20.55 "Божьи коровки". Комедия.
23.35 "Реактивный бокс".
23.55 "Оскар и Люсинда". Мелодрама.
02.05 "Новости СНГ".

8-Й КАНАЛ

07.00, 16.45 "И это все о нем". Сериал.
08.10, 17.50 "Телемагазин".
08.15 "Аты-баты, шли солдаты". Драма.
09.40, 19.50 "Бригада". Сериал.
10.30, 21.10 "Джеймс Бонд — агент 007". Боевик.
16.30 "Мультпарад" от "Бюргера".
18.00 "Сновидения". Триллер.
19.40 "Мобилизация".
20.45 "Вечарніца".
21.00 "Атомик Филмз" и "К-видео" представляют...

ТВ ЦЕНТР

04.45, 06.30 "Настроение".
07.35 "Газетный дождь".
07.45 "Парни Аль Капоне". Боевик.
09.40 "Телемагазин".
10.00, 13.00, 17.00, 21.00 "События. Время московское".
10.15 "Дата".
11.05 "Доходное место".
11.10 "А у нас во дворе...".
11.50 "Денежный вопрос".
12.05, 23.00 "Петровка, 38".
12.25 "Деловая Москва".
13.15 "Инспектор Кресс". Сериал.
14.30 "Неприрученная Амазонка". Сериал.
15.00 "Регионы: прямая речь".
15.30 "Без репетиций".
15.55 "Театр танца "Гжель". Концертная программа.
17.15 "Приглашает Борис Ноткин".
18.00 "Таковы эти женщины". Сериал.
18.50 "Пять минут деловой Москвы".
18.55 "Оглянись вперед...". Программа к дню рождения поэта Михаила Танича.
21.40 "Народ хочет знать".
22.30 "Времечко".
23.20 "25-й час. События. Время московское".
23.45 "Три цвета: синий". Драма.
01.25 "Мода non-stop".

EUROSPORT

09.30, 00.00 Экстремальный спорт. "Молодежная зона".
10.00, 23.30 Ралли. Этап чемпионата мира в Италии.
10.30, 15.15 Шоссейные велогонки. Чемпионат мира в Италии.
12.45 Мотогонки. Гран-при Катара.
18.15 Футбол. Кубок УЕФА.
19.00, 00.30 Футбол. 24 лучших клуба.
19.30 Футбол. Лига чемпионов УЕФА по выходным.
22.30 Самый сильный человек. Чемпионат в Венгрии.
02.00 Новости "Евроспорта".
01.15 Экстремальный спорт. Экстремальные игры-2004.
02.15 Теннис. Новичок.

Жыла для Беларусі

Пра выдатную беларускую паэтку Ларысу Геніюш чулі многія. Але ці многа ведаюць пра яе, чые імя і творчасць увайшлі ў скарбніцу духоўных каштоўнасцяў Беларусі?

На роднай зямельцы
Усе мы не госці,
Усе мы чыесьці,
Усе мы кагосьці.

Няхай спарахнелі
Дзядоў нашых косці,
У нашай натуры
Ёсць іхняе штосьці.

Ларыса ГЕНІЮШ

«І лоб штодня мой на прыцэл бяруць»

Ларыса Антонаўна Геніюш (дзявочае прозвішча Міклашэвіч) нарадзілася ў заможнай сялянскай сям'і 27 ліпеня (па новым стылі — 9 жніўня) 1910 года ў былым засценку Жлобаўцы Ваўкавыскага павета Гродзенскай губерні (цяпер Ваўкавыскі раён Гродзенскай вобласці).

Яшчэ ў дзяцінстве яна ўпершыню спазнала ростань з Бацькаўшчынай, мілымі сэрцу краявідамі: у час Першай сусветнай вайны сям'я Міклашэвічаў эвакуіравалася ў глыб Расіі. Прайшлі гады ліхалецця, і сям'я зноў вярнулася ў родныя мясціны. У вёсцы Гудзевічы (цяпер Мастоўскі раён) Ларыса Антоўнаўна скончыла чатыры класы, потым працягвала вучобу ў Ваўкавыскай польскай жаночай гімназіі. У 1935 годзе яна выйшла замуж за зэльвенскага хлопца Івана Пятровіча Геніюша, які ў той час быў студэнтам лекарскага факультэта Пражскага (Карлава) універсітэта. Пасля яго заканчэння працу ў Заходняй Беларусі яму знайсці не давялося, таму напрыканцы 1937-га — яшчэ задоўга да прыходу ў Заходнюю Беларусь Чырвонай Арміі — маладая сям'я вымушана была пакінуць родныя мясціны і шукаць шчасця за мяжой: Геніюшы пераехалі ў Прагу.

Яшчэ ў гімназіі Ларыса Геніюш пачала пісаць. І, калі апынулася далёка за межамі Бацькаўшчыны, якую так моцна любіла, вершы пісаліся з асаблівым натхненнем. Паэтка марыла аб лепшай долі для свайго краю, услаўляла мужнасць і самаахвярнасць барацьбітаў за яго вызваленне. Многія вершы, пачынаючы з 1939 года, друкаваліся пераважна ў эміграцыйных выданнях, а ў 1942 годзе ў Празе выйшаў першы паэтычны зборнік Ларысы Геніюш "Ад родных ніў", у якім адчувалася туга па радзіме, пераважала інтымная і пейзажная лірыка. У 1995 годзе ў Слоніме выйшла факсімільнае выданне гэтага зборніка.

У Празе на той час асела беларуская эміграцыя, якую ўзначальваў прэзідэнт Рады БНР Васіль Іванавіч Захарка родам з вёскі Дабрасельцы, што на Зэльвеншчыне. Для Ларысы Антонаўны ён быў не толькі земляком. Яны шчыра сябравалі, і "дзядька Васіль" быў для яе бацькам і дарадцам.

Геніюшы актыўна ўключыліся ў дзейнасць урада БНР. Ларыса Антонаўна нават нейкі час была сакратаром. Адсюль і пачынаюцца яе далейшыя нягоды і пакуты. Хаця ў час нямецка-фашысцкай акупацыі далёка не ўся беларуская пражская эміграцыя станоўча прымала новы акупацыйны рэжым, а Ларыса Антонаўна лічыла фашыстаў акупантамі і не напісала ніводнага верша ў падтрымку гітлераўскага парадку, іх усіх у СССР залічылі ў "здраднікі".

У 1948 годзе муж і жонка Геніюшы былі пазбаўлены чэхаславацкага грамадзянства. Іх арыштавалі і пад канвоем адправілі ў Мінск. Дванаццацігадовы сын Юрка застаўся ў Празе пад апекай польскага пасла. У Мінску допыт вёў сам Цанава, патрабуючы архіў Рады БНР і прымушаючы беларускую паэтку размаўляць на рускай мове...

У лютым 1949 года Ларысу Антонаўну і Івана Пятровіча Геніюшаў судзіў Вярхоўны суд БССР, яны былі прыгавораны да 25 гадоў папраўча-працоўных лагераў.

Ларыса Геніюш у кветніку каля хаты.

Трагічным быў лёс гэтай сям'і, адданай Беларусі. Бацька паэткі Антон Паўлавіч, арыштаваны ў верасні 1939 года, згінуў у Гродзенскай турме. Маці Аляксандра Васільеўна, вывезеная з дзецьмі ў 1945 годзе ў Казахстан, памерла з голаду. Браты апынуліся ў арміі Андэрса. Пасля вайны Аляксей жыў у Германіі, там засталася яго сям'я. Аркадзь загінуў у баях з фашыстамі ў Італіі пад Монтэ-Касіна. Расціслаў у красавіку 1945 года загінуў пад Берлінам. Былі ў Ларысы Антонаўны тры малодшыя сястры — Ксенія, Ніна і Людміла.

Сын Юрка Геніюш працаваў у Беластоку лекарам. Там ён вядомы як паэт і празаік. У 1994 годзе выйшла кніга яго твораў "З маёй званіцы". Памёр у 1985 годзе на 55-м годзе жыцця. Нявестка Валянціна, унукі Міхась і Юрка, праўнукі жывуць у Беластоку.

...Пакаранне Геніюшы адбывалі спачатку ў Мінскім астрозе, а потым у Комі АССР, Варкуце, Мардовіі. Нягледзячы на жахлівыя ўмовы, Ларыса Антонаўна не развітвалася з паэзіяй: пісала вершы, у тым ліку і на рускай мове, друкуючы іх у газеце "Уголь стране" — яна распаўсюджвалася сярод зняволеных.

Яе вершы былі для сяброў па няшчасці як лекі. Палітвязні завучвалі іх на памяць. На жаль, з турэмнай спадчыны многае не захавалася. Аб тых пакутных і жахлівых гадах, праведзеных за калючым дротам, Ларыса Антонаўна пісала:

Крывёй напоўніліся поймы рэк,
Бурліць адчаем слёз
людскіх разводдзе.
Гляджу на свет.
Я — лагернік, я — зэк,
Засуджаны на мукаў
чвэрць стагоддзя.
Мяне драты, сабакі сцерагуць,
Дзікіх надзораў зграя нада мною,
І лоб штодня мой
на прыцэл бяруць
Навучаныя забіваць канвоі.

Тэрмін пакарання Ларысе Антонаўне зменшылі пазней да 8 гадоў, якія яна ўжо адбыла, і 10 чэрвеня 1956 года яна была, нарэшце, вызвалена з лагера. Прыехала ў Зэльву, дзе захаваўся дом мужа. Ён і цяпер стаіць на вуліцы Савецкай, насупраць царквы. Сюды ж хутка пасля высылкі вярнуўся і Іван Пятровіч, стаў працаваць лекарам у Зэльвенскай раённай бальніцы, дзе часова была ўладкавана і Ларыса Антонаўна. Так і пражылі яны ў Зэльве да апошніх сваіх дзён, не прыняўшы савецкага гарамадзянства.

Тыя, ужо без лагера, гады ўсё роўна не былі шчаслівымі і бясхмарнымі для Геніюшаў: некалькі разоў яны падавалі заявы аб зняцці з іх судзімасці, але ім адмаўлялі. Мясцовыя ўлады не пераставалі чыніць розныя перашкоды. Ларыса Антонаўна звярнулася да Максіма Танка — тагачаснага старшыні Вярхоўнага Савета БССР. Паважаючы рэдкі талент паэткі, ён дапамог ёй надрукаваць нізку вершаў і паэму "Куфар" у часопісе "Полымя". Колькі шчасця прынесла ёй гэтая публікацыя! Па-новаму заіскрыўся талент Ларысы Антонаўны, радкі яе новых вершаў яшчэ паўней забруілі гаючымі сокамі роднай зямлі. У 1967 годзе ў выдавецтве "Беларусь" выйшаў першы (у Савецкім Саюзе) зборнік вершаў паэткі "Невадам з Нёмана", адрэдагаваны Уладзімірам Караткевічам і з любоўю аформлены мастаком Ул.Басалыгам. Апошні прыжыццёвы зборнік лірыкі "На чабары настоена" (1982 г.) выпусціла выдавецтва "Мастацкая літаратура". Тут усё — песня, вершы аб Бацькаўшчыне, аб лепшых традыцыях і звычаях народа, характве роднага краю, аб нашай моладзі. З удзячнасцю, як святое, зберагае яна памяць пра сваіх бацькоў і дзядоў.

Ларыса Антонаўна — тонкі лірык, добры знаўца глыбінь чалавечай душы, аб чым сведчыць яе інтымная і пейзажная лірыка ("Спатканне", Дзявочае сэрца", "Ноч", "Вясна"). Вершы аб сэнсе і прызначэнні чалавечага жыцця, аб пераемнасці пакаленняў напоўнены філасофскім роздумам. Вялікая любоў да свайго народа, роднай і мілай Беларусі, за волю і шчасце якой яна гатова была ахвяраваць жыццём, палала ў яе сэрцы.

Ларыса Антонаўна вельмі любіла дзяцей, ім прысвяціла два зборнічкі вершаў — "Казкі для Міхаські" і "Добрай раніцы, Алесь". Шчырыя, светлыя вершы запамінаюцца, бо напісаны таленавіта.

Асаблівы яе клопат — аб лёсе слова. Яна піша вершы "Родная мова", "Мая мова".

Мая мова, як шчасце на вуснах,
Хвалявання гарачы прыбой,
Можа быць, на чужой засмяюся,
Усё ж заплачу з тугі на сваёй.
Не хачу быць дома эмігрантам,
Я тут — гаспадыня, а не госць,
Гаварыць на дзікім эсперанта,
Калі мова матчыная ёсць.

Гэта не проста прызнанне, гэта споведзь збалелай душы. Мова заўсёды была для яе гаючым бальзамам, струменем чыстага паветра. Выкарыстоўваючы ў сваіх вершах фальклорныя вобразы і рытміку, звяртаючыся да ўзораў народных песень, паэтка ўзнімаецца да вышынь сусветнай паэзіі.

У 1990 годзе выдавецтва "Мастацкая літаратура" выдала зборнік вершаў "Белы сон", у які ўвайшлі вершы ўжо з папярэдніх зборнікаў, а таксама напісаныя ў сталінскіх лагерах і ў зэльвенскі перыяд.

Ларыса Геніюш — паэтка незвычайнага і трагічнага лёсу, пра які яна паспела сама расказаць у балюча-праўдзівай "Споведзі". У 1993 годзе выдавецтва "Мастацкая літаратура" выдала яе асобнай кніжкай.

Асаблівай увагі заслугоўваюць лірычныя мініяцюры Ларысы Геніюш. Кожны радок — гранічна просты і канкрэтны — успрымаецца як афарызмы ці малітва. Адзін толькі прыклад:

Сярод халуёў і духоўных калекаў
Ды сярод іудаў, што навокал кішаць,
Божа, дазволь нам душу чалавека,
Твар беларускай сям'і захаваць!

Зборнікі яе вершаў выдаваліся ў Беластоку і ў Лондане. Але далёка не ўсё яшчэ вядома і выдадзена. Многае згубілася на старонках замежнага друку і не даступна нашаму чытачу, не ўвайшлі ні ў адну з яе кніг, многае засталося ў рукапісах у прыватных асоб...

Памерла Ларыса Геніюш 7 красавіка 1983 года. У апошні шлях праводзіў яе ўвесь навакольны люд. Было ўсведамленне, што хаваюць Маці нацыі: яна ў найцяжэйшыя часы дала ўсім прыклад, як бараніць чалавечыя гонар і годнасць, непахісна верыць у дабро і справядлівасць, любіць Бацькаўшчыну. Некралог аб смерці вялікай паэткі асмелілася даць толькі адна рэспубліканская газета — "Літаратура і мастацтва".

Над магіламі Ларысы і Янкі Геніюшаў узвышаецца помнік з крыжам Еўфрасінні Полацкай, на надмагільнай пліце радкі з яе верша:

З беларускай учэпістай гліны
І з рабра прынямонскіх вярбін
Я — галінка ля белага тыну
Напалову забытых святынь.

Шкада, што часта мы пачынаем ацэньваць чалавека, толькі страціўшы яго. Ларысу Антонаўну ведаў і ведае ўвесь цывілізаваны свет. А мы?

«Нішто так не міла, як хатні агонь»

Адзінай мэты не зракуся,
І сэрца мне не задрыжыць:
Як жыць — дык жыць для Беларусі
А без яе — зусім не жыць.

Ларыса Геніюш

Маё першае знаёмства з Ларысай Антонаўнай Геніюш адбылося напрыканцы 50-х гадоў, хутка пасля таго, як яна была рэабілітавана і ў 1956 годзе пераехала ў Зэльву. Раней аб ёй я нічога не ведаў. Аказалася — лагодная, шчырая, даверлівая і зусім простая беларуская жанчына. Яна добра ведала жыццё народа і цвяроза бачыла, колькі ў ім разнастайнага — дабра і зла. Спазнаўшы здзекі і пакуты лагернага жыцця, з трывогай думала яна аб лёсе роднай Беларусі, цвёрда верыла ў яе адраджэнне, у росквіт культуры і мовы. У гэтым мы можам пераканацца, прачытаўшы шматлікія яе творы. Яны гучаць па-сучаснаму, быццам бы сёння напісаныя — для нас, для тых людзей, якія здзяйсняюць адраджэнне Бацькаўшчыны. Вялікая любоў да народа, роднага слова, да роднай Зэльвеншчыны заўсёды была ў яе непадкупным сэрцы.

Многа разоў мне шчасціла сустракацца з Ларысай Антонаўнай. Яна вельмі любіла кветкі і часта прыязджала да нас, да маёй жонкі, якая таксама займалася кветкаводствам і мела самы прыгожы кветнік у Дзярэчыне. З тае пары і пачалося наша знаёмства.

Прыгадаю адзін выпадак, калі мне давялося быць сведкам сустрэчы Ларысы Антонаўны з землякамі-аднавяскоўцамі, з якімі яна развіталася ў 1937 годзе, пры пераездзе да мужа ў Прагу. З таго часу мінула больш за 30 гадоў. Ёй вельмі хацелася наведаць мілыя з дзяцінства мясціны ў Ваўкавыскім раёне, дзе калісьці жылі яе бацькі.

І вось (было гэта, здаецца, у 1968 годзе) Ларыса Антонаўна пазваніла мне ў Дзярэчын і папрасіла, каб я прыехаў у Зэльву на матацыкле: ёсць неадкладная справа. Быў канец чэрвеня, надвор'е стаяла цудоўнае, блакітнае неба, яркае сонца, уся прырода ў квецені... Ехаць на матацыкле — адна асалода...

Ларыса Антонаўна была, як заўсёды, уважлівая, ветлівая, у добрым гуморы. Пазнаёміла мяне з госцем-журналістам з Мінска Алесем Пятровічам Траяноўскім, частавала нас толькі што спечаным пірагом і кавай.

Праз некаторы час мы ўтраіх адправіліся ў дарогу. Праехалі Ваўкавыск, Рось... Спыніліся ў невялікай вёсачцы Палаўкі. Ларыса Антонаўна папрасіла мяне заехаць на адзін падворак, дзе нас сустрэў ужо немалады мужчына. Пасля кароткай гутаркі высветлілася, што ў гэтай хаце жыве знаёмая жанчына, якая яшчэ да вайны дапамагала Міклашэвічам (бацькам Ларысы Антонаўны) гадаваць дзяцей, у розных гаспадарчых работах. А немалады мужчына — яе сын. Пад шум на падворку з хаты выйшла старэнькая, невялічкага росту, хударлявая, але даволі рухавая на свае гады жанчына, якая адразу пазнала Ларысу Антонаўну. Яны абняліся, пацалаваліся... Было многа слёз і радасці.

Янка і Ларыса Геніюшы каля хаты ў Зэльве.

Пагутарыўшы з гаспадарамі, мы пайшлі ў засценак Жлобаўцы, што побач з Палаўкамі, дзе калісьці жыла дружная і працавітая сям'я Міклашэвічаў. "Вось тут прайшлі маё дзяцінства і маладыя гады", — сказала Ларыса Антонаўна. На жаль, будынкаў не захавалася: усё было разбурана ў вайну. З усіх гаспадарчых пабудоў засталася толькі абора, складзеная з каменя і цэглы. У ёй была калгасная канюшня.

Мы хадзім па падмурку дома. Ларыса Антонаўна паказвае, дзе што размяшчалася: "Вось тут быў мой дзявочы "будуар"... Тут было акно... Вось гэты несмяротны куст бэзу захаваўся і дачакаўся мяне".

Алесь Пятровіч, прыняўшы позу артыста, пачаў чытаць на памяць некаторыя вершы паэткі, якія былі напісаны ў той час, калі да яе з Зэльвы прыязджаў малады доктар Янка — Іван Пятровіч Геніюш. Адзін з вершаў я запомніў:

Нішто так не міла, як хатні агонь,
што сэрца астылае грэе.
Нішто так не міла, як родны загон,
Што сам калісь хлебам засеяў.
Нішто так не міла,
як бацькавы кут,
Як гул калаўроткаў увечар,
як гоман вясёлы цапоў на таку,
як дзедава казка ля печы.
Нішто так не міла,
як шнур нашых хат,
гасцінныя нашы парогі
і вербы, што сталі зялёныя ў рад
ля стрункай, далёкай дарогі.

Яна сціхшана слухала, потым заплакала і дзякавала Алесю Пятровічу.

На заходзе сонца мы вярнуліся ў Палаўкі, каб забраць матацыкл і адправіцца ў вёску Гудзевічы Мастоўскага раёна: Ларыса Антонаўна хацела ўскласці кветкі на магілы сваіх продкаў. Гэта мы зрабілі толькі на трэці дзень свайго падарожжа, таму што гаспадары нас нікуды не адпусцілі. Матацыкл мой быў "арыштаваны".

На падворак прыходзілі незнаёмыя нам людзі, цікавіліся, хто ж гэта завітаў. І чулі:

— Наша Лорка прыехала...

А як вёску ахутаў змрок, у хату пачалі прыходзіць людзі з усёй вёскі з нейкімі клункамі і сеткамі. Ішлі, як на вяселле ці радзіны, неслі з сабой розныя пачастункі. У хаце паставілі пяць сталоў, а месца ўсё роўна ўсім не хапала. Застолле доўжыла за поўнач. Ларыса Антонаўна не чытала вершаў, а больш за ўсё цікавілася жыццём сваіх землякоў, адказвала на іх шматлікія пытанні. Яе тут сустракалі як свайго чалавека, і яна ажыла, памаладзела. На гэтай вечарыне гучалі цудоўныя народныя песні, якія спявалі жанчыны разам з Ларысай Антонаўнай.

Тут мы і заначавалі. На другі дзень (была нядзеля) застолле працягвалася. Жанчыны прыносілі прыгожыя саматканыя дываны і дэманстравалі сваё майстэрства. Запрашалі нас да сябе ў хаты, паказвалі кросны, на якіх ткуцца гэтыя цуда-дываны, беларускія паясы і іншыя цікавыя рэчы...

Ніколі больш не бачыў я такога шчырага прыёму і гасціннасці, такой любові і павагі да Чалавека, якога так помнілі і паважалі простыя сяляне.

Толькі пад самы вечар мы паехалі ў Гудзевічы да Алеся Мікалаевіча Белакоза. Зноў сардэчны прыём, гутаркі аб літаратуры, спрэчкі...

Жыве і квітнее паэтычнае слова Ларысы Антонаўны Геніюш. Гэта — праўдзівае сведчанне аб лёсе народа, які выжыў у трагічныя часы сталінскіх рэпрэсій.

Прыкладам бескарыслівага служэння людзям шчырая і простая, узнёсла-рамантычная паэзія Ларысы Геніюш, яе жыццёвы подзвіг.

«Зубры» і зубраняты

Красавалася залатая восень. Як зараз помню той дзень — 8 кастрычніка 1966 года. Мяне выклікалі на нараду ў аддзел адукацыі. Аўтобус у Зэльву прыбываў рана, і я меў некалькі гадзін вольнага часу.

Зазірнуў, як зазвычай, у кнігарню, а калі выйшаў на вуліцу, нечакана сустрэўся з Ларысай Антонаўнай. Мы, як заўжды, цёпла павіталіся. Яна з лагоднай усмешкай стала распытваць пра здароўе жонкі. Так было пры кожнай сустрэчы. Непадробныя сардэчныя пачуцці, жаданне дабра ўсім, да каго якога ставілася прыхільна, адчувалі, канечне ж, не толькі мы з жонкай.

Пагутарылі аб кніжных навінах, аб розных жыццёвых праявах. Перадаўшы прывітанне Івану Пятровічу, я пачаў развітвацца. Але яна перапыніла мяне:

— Заходзьце, калі ласка, да нас пасля нарады. Будзем чакаць. Ёсць многа цікавых навін... і новыя вершы.

Нарада скончылася, і я адразу накіраваўся ў знаёмы дом. На адкрытым усім вятрам ганку мяне сустрэў Іван Пятровіч. У руках ён трымаў раскрыты часопіс "Полымя". Зайшлі ў дом. Стол ужо быў накрыты. Ларыса Антонаўна рухава снавала па хаце, ставячы розныя прысмакі. Яна была ў добрым настроі, і яе гасціннасць не мела межаў.

За сталом ішла ажыўленая гутарка. Іван Пятровіч знаёміў нас з новымі публікацыямі ў "Полымі" і ЛіМе, а Ларыса Антонаўна, падліваючы гарбату, ціха, але настойліва запрашала паласавацца пячэннем і толькі што спечаным пірагом, іншымі ласункамі. Адмовіцца, не пакаштаваўшы чаго-небудзь, азначала пакрыўдзіць дбайную гаспадыню. Як было не выказаць захапленне цудоўным кулінарным майстэрствам гэтай незвычайнай жанчыны! Я даведаўся, што па просьбе суседзяў і знаёмых Ларыса Антонаўна многім пякла адмысловыя вясельныя караваі...

Ларыса Геніюш з Зосяй Каліноўскай, пляменніцай Васіля Захаркі.

Калі размаўлялі аб сучасных майстрах беларускай літаратуры, многа цёплых слоў выказала паэтка пра Уладзіміра Караткевіча. Па-мацярынску клапацілася аб яго здароўі, радавалася, што ён даў згоду рэдагаваць на грамадскіх пачатках зборнік яе вершаў (што потым і зрабіў, пражыўшы ў Геніюшаў некалькі тыдняў). Са слоў Ларысы Антонаўны я даведаўся, што яна сябруе з яго мамай і што нават высветлілася: яны — далёкія родзічы. А па духу — дык і блізкія!

Надзвычай простая і шчырая, спагадлівая і добразычлівая беларусачка Ларыса Антонаўна ніколі не крывіла душой, не прыстасоўвалася ні да якіх рэжымаў, заўжды гаварыла праўду, якой бы яна ні была. Падкупляла яе даверлівасць, жаданне дабра людзям. Помню, яна шмат разоў папярэджвала мяне наконт асцярожнасці, баючыся, каб я не трапіў у "чорны спіс" яе наведвальнікаў.

Кожны раз пры сустрэчы Ларыса Антонаўна чытала свае толькі што напісаныя, "свежыя", як яна казала, вершы. Чытала з натхненнем, горда і ўзнёсла, з крыху ўзнятай галавой... Словы гучалі мілагучна, выразна і пераканаўча, адчувалася, што яны ідуць з глыбіні сэрца. Асобныя страфы ці радкі паўтарала, падкрэсліваючы значэнне таго ці іншага слова.

Крыху пазней, ужо ў 70-я, яна сама перадрукавала на машынцы некалькі вершаў і падаравала мне.

А вось цяпер, стоячы ля гасціннага стала, спакойна, але ўрачыста чытала на памяць свой новы верш "Зубры". Стаіўшы дыханне, я слухаў яе голас, а бачыў — Белавежскую пушчу, дзе некалькі разоў быў на экскурсіі са сваімі вучнямі і дзе мы любаваліся магутнымі зубрамі.

Прачытаўшы верш, Ларыса Антонаўна паўтарыла некаторыя строфы — ціха, са шкадаваннем, болем і сумам. Як быццам пра лёс усёй Беларусі было сказана.

Я не адразу знайшоў словы, каб перадаць свае ўражанне да вершаў:

— Вось бы ўключыць яго ў школьную праграму! А вашы зубры, Ларыса Антонаўна, здаецца, гэта вобраз лепшых людзей нацыі: барацьбітоў за свабоду, незалежнасць і адраджэнне Бацькаўшчыны. Тут і Францыск Скарына, і Кастусь Каліноўскі, і Францішак Багушэвіч, і Максім Багдановіч, і Янка Купала, і Якуб Колас... Іх цяперашнія аднадумцы і паслядоўнікі...

— Шчыра дзякую, сябрачка, — адказала яна. — Вы разумееце правільна. Дай вам Бог плёну ў працы на ніве выхавання нашай моладзі...

Я папрасіў дазволу перапісаць гэты верш — гэта калі яшчэ ён будзе надрукаваны? Яна, узяўшы аркушык са школьнага сшытка, напісала шэсць строф — тыя, якія толькі што чытала:

Непрыгожыя, барадатыя
з нетраў пушчы ідуць зубры,
на плячах — вехі-грывы кудлатыя
і цяжкія нясуць гарбы.
То палягуць, то зноў паднімуцца,
растрывожыўшы трэскам глуш,
ногі моцныя аж пружыняцца
пад цяжарам магутных туш.
Сваёй пушчаю крочаць, стройныя,
цёмна-бурыя, як дамы,
неабласканыя, неасвоеныя,
першабытныя, так як мы.
Без хлусні, без лісінага нораву,
ў цеснай дружбе — свая сям'я,
вытрывалыя, непакорныя, —
да такіх належыць зямля.
Ўсе прыходзілі, ўсе іх нішчылі —
ад чужынца дабра не пачуць,
а яны грамадой недалічанай
страпянуцца і зноў жывуць.
Калі пушча цвіце пралескамі,
плешча сонца вясну з гары,
беларускія, белавежскія,
з новай сілай равуць зубры.

У кнізе "Белы сон" паэтка дадала яшчэ дзве страфы:

Адна пушча — зямля нам маткаю,
мора жытняе без граніц,
мы адною жывём чарадкаю,
з адных сілу бяром крыніц.
Ўсё гляджу на сям'ю зубрыную.
З вадапою ў гушчар брыдуць.
І здаецца, цяжкай хвілінаю
будзем жыць, бо яны жывуць.

Потым верш быў надрукаваны і ў кнізе "Невадам з Нёмана", якую рэдагаваў Уладзімір Караткевіч.

Пасля вяртання на Радзіму паэтка мусіла часцей за ўсё пісаць у стол, але не пісаць не магла. Паколькі амаль нідзе не друкавалася, аб ёй мала хто ведаў нават на Зэльвеншчыне. Працавала пры маўклівым "нейтралітэце" тагачаснай крытыкі. Як быццам выдатнай паэткі і не было на свеце... Можа, гэтая змова маўчання, адасобленасці і рабіла яе асобу надзвычай прыцягальнай для патрыятычна настроенай беларускай інтэлігенцыі і моладзі? Яе лёс усведамляўся як увасабленне лёсу найлепшых беларускіх талентаў. Ларыса Геніюш (і не толькі яна) прайшла праз страшныя выпрабаванні ГУЛАГа і не стала на калені перад ворагамі, якія імкнуліся задушыць яе творчасць і беларускасць.

Ларыса Антонаўна любіла моладзь, бачыла і шанавала маладых "зубранят", была пераканана, што яны прадоўжаць слаўныя традыцыі сваіх знакамітых продкаў.

Аўтар матэрыялаў, змешчаных на гэтай старонцы, — Пётр МАРЦІНОЎСКІ, жыхар вёскі Дзярэчын Зэльвенскага раёна, паэт, краязнаўца.

Вершы паэтаў-землякоў

Вянок любові

Міхась СКОБЛА

Зніклі альвасы...

Зніклі альвасы. І вата
Жоўтая ў леташнім пыле,
І намагаецца хата
Вокны расплюшчыць сляпыя.

Клямкі ніхто не падыме,
Кветнік зарос лебядою.
Дзе ж ты пайшла, гаспадыня?
Сцежкаю поруч з бядою.

Вернецца словам ці нават
Песняй ва ўмёрлыя душы.
Здзеклівы рогат Цанавы...
Вочы чужыя і вушы.

— Людзі!
Я — вораг народу.
Не гаварыце са мною.
Зэльвенцы, мне ўзнагарода —
Ваша нязгода са мною.

Жарты вясёлыя, досціп
Іншай счакаюць нагоды.
Вас не паклічу я ў госці,
нельга —
Я вораг народу.

Нехта з-пад бэлек настояў
Выкінуць памяць і зелле.
Пах чабаровы настояў
Ноччу блукае па Зэльве...

Данута БІЧЭЛЬ

Запрашэнне

Жадаю, не сакрэт,
З табою без ніякае прычыны
На дзень ці два прыехаць
да жанчыны,
Якая ў нас адна на цэлы свет.
Ад страху адзіноты па начах
Паставіла пад лаваю сякеру
І запрашае духаў на вячэру.
Дух продкаў тоіцца ў яе вачах.
Заслана тканаю дзяружкай лава.
Тут Багдановіч —
найшчырэйшы госць.
На покуце — Рагнеда і Прадслава.
І нам адведзенае месца ёсць.
Хто слову служыць,
Тут ён быў не раз.
Да той жанчыны,
мужнай і прыгожай
Паеду ў замець я, у бездарожжа,
Якая ёсць з'яўляюся без прыкрас.

Сяргей ЧЫГРЫН

Тварыла моваю дзядоў

Наведаў хатку, хоць і позна —
Няма славутае паэткі.
Замест гарбаты, слоў і кроснаў —
Тут толькі кнігі, толькі кветкі.
І абразы нібыта плачуць,
А мне ад горычы здаецца;
Ці ў цэркаўку пайшла, няйначай,
Ці затрымалася у сенцах.
І спудзіць цішыню баюся,
І не хапае гучных слоў...
Паэтка роднай Беларусі
Тварыла моваю дзядоў.
Жыла у хатцы светлай, чыстай,
Цярпець умела і чакаць.
Хвартух надзеўшы свой кваяцісты,
Гасцей любіла сустракаць...
Адкуль былі натхненне, сіла
І сэрца, поўнае турбот?..
Відаць, за нас мацней любіла
Яна свой край і свой народ.

Падрыхтавала да друку Леанарда ЮРГІЛЕВІЧ.

Адрас рэдакцыі:
220030, Мінск, вул.Энгельса, 34а.
Прыёмная: (017) 206-68-71.
Тэл./факс рэкламнага аддзела: 206-69-04, 206-69-06.
E-mail : nv@promedia.by
http://nv.promedia.by

Індэкс 63222.

Заснавальнік і галоўны рэдактар Іосіф СЯРЭДЗІЧ

Пасведчанне аб рэгістрацыі перыядычнага выдання №246 ад 10 кастрычніка 1996 г. (пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі №224 ад 6 сакавіка 2000 г.). Нумар газеты аддрукаваны з дыяпазітываў заказчыка ААТ «Красная звезда», 220073, г.Мінск, 1-ы Загарадны завулак, 3. Падпісаны ў друк у 15.00. Аб'ём 2 друк. аркушы. Тыраж: 28 170 экз. Заказ № 744.